

תפסיר רס"ג

גגה <sup>למנחת שבת
ושני וחמישי</sup> כי תשא

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:
כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם
וְנָתַנּוּ אִישׁ כְּפָר נַפְשׁוֹ
לַיהוָה בְּפֶקֶד אַתֶּם

(יא) ת'ים פלם אללה מוסי
תכלימא: יב) אדיי הצלת גמלה
בני אסראיל עלי עדדהם.
פליעט כל רגל פדא נפסה. ללה
אדיא אחציתתהם. ולא יחל בהם
ובא ענד דיאלד: יג) הדי מא
יעט. כל מן גאז עליה אלעדד.
נצף מתקאל במתקאל
אלקדס. עשרין דאנק
אלמתקאל. נצפה רפיעה ללה:

וְלֹא-יְהִיֶּה בָּהֶם נֶגֶף בְּפֶקֶד אַתֶּם: אָרִי תִקְבִּיל. יָת
חוּשְׁבַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִנְיַיְהוֹן. וַיִּתְּנוּן. גָּבַר פּוֹרֶקֶן נַפְשִׁיהָ. קָדַם יִי פֶד
תַּמְנִי יִתְּהוֹן. וְלֹא יְהִי בְּהוֹן. מוֹתָא פֶד תַּמְנִי יִתְּהוֹן: יג) זָה | יִתְּנוּ
כָּל-הָעֵבֶר עַל-הַפְּקֻדִים מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
תְּרוּמָה לַיהוָה: דִּין יִתְּנוּן. כָּל דְּעָבַר עַל מִנְיַיְיָ. פְּלָגוֹת סְלֵעָא

— רס"י —

מחצית השקל בשקל הקדש. במשקל
השקל שקצבתי לך לשקול בו שקלי הקדש.
כגון שקלים האמורין בפרשת ערכין ושדה
אחזה: עשרים גרה השקל. עכשיו פרש לך
כמה הוא: גרה. לשון מעה, וכן בשמואל
(שמואל א' 6' 3 לו) יבוא להשתחות לו לאגורת
כסף וכבר לחם: עשרים גרה השקל.
השקל השלם, שהשקל ארבעה זוזים,
והזוז מתחלקו חמש מעות, אלא
באו והוסיפו עליו שתות והעלוהו
לשש מעה כסף, ומחצית השקל הנה,
שאמרתי לך, יתנו תרומה לה:

יב כי תשא. לשון קבלה, כתרנומו,
כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה
הם, אל תמנם לגלגולת, אלא יתנו כל אחד
מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע
מנינם: ולא יהיה בהם נגף. שהמנין שולט
בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו
בימי דוד: יג זה יתנו. הראה לו כמין מטבע
של-אש, ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו
כזה יתנו: העבר על הפקודים. דרך המונין
מעבירין את הנמנין זה אחר זה, וכן לשון
(ויקרא כז לב) כל אשר יעבור תחת השבט, וכן
(ימ"כ לג יג) תעבורנה הצאן על ידי מונה:

תפסיד רס"ג

(יד) כל מן גאזו עליה אלעדה. מן
 אבן עשרין סנה פצאעדא.
 יעטי רפיעה ללה: טו) אלמוטר
 לא יפת'ר. ואלפקיר לא יקלל.
 מן נצף מותקאל. פאעטו
 רפיעה ללה. וכפרו עו אנפסכם:
 טז) וכד' פצה' אלגפראן. מן
 בני אסראיל. ואצרפה פי

בסלעי קודשא. עשרין מעין סלעא.
 פלגות סלעא. אפרשותא קדם יי:

כָּל הָעֵבֶר עַל-הַפְּקוּדִים
מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה: כֹּל דֵּעֵבֶר
עַל מְנִינְיָא. מִבְּרַ עֶשְׂרִין שָׁנִין וּלְעֵילָא:

יִתֵּן אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יי: טו **הָעֶשְׂרִי**

לֹא-יִרְבֶּה וְהִדִּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל
לְתֵת אֶת-תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם:
 דעתיר לא יסגי. ודמסבין לא יזער. מפלגות סלעא. למתן ית
 אפרשותא קדם יי: לְכַפֵּרָא עַל נַפְשֹׁתְכוֹן: טז **וּלְקַחַתְּ אֶת-**
כֶּסֶף הַכְּפָרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתְּ אֹתוֹ

— רס"י —

לקנות מהן קרבנות צבור של-כל שנה
 וְשָׁנָה, וְהָשׁוּ בָהֶם עֲנִיִּים וְעֹשִׂירִים, וְעַל אוֹתָהּ
 תְּרוּמָה נֹאמֵר לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם,
 שְׁהַקְרָבֹת לְכַפֵּרָה הֵם בָּאִים. וְהַשְּׁלִישִׁית
 הִיא תְּרוּמַת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לז כז)
 כָּל מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחָשֶׁת, וְלֹא הִיְתָה יָד
 בְּלֶם שׁוֹהַ בָּהּ, אֲלֵא אִישׁ אִישׁ מִה שֶׁנִּדְּבָו
 לָבוֹ: טו **וְנָתַתְּ אֹתוֹ עַל עֲבוֹדַת אֹהֶל**
מוֹעֵד. לְמִדַּת שֶׁנִּצְטוּהָ לְמִנּוּתָם בְּתַחֲלַת
 נְדִבַת הַמִּשְׁכָּן אַחַר מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, מִפְּנֵי
 שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם מִגִּפְהוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לז לו)
 וַיִּגּוֹף ה' אֶת הָעָם. מִשָּׁל לְצֹאן הַחֲבִיבָה עַל
 בְּעֻלְיָהּ, שֶׁנֶּפֶל בָּהּ דָּבָר, וּמִשְׁפָּסֵק אָמַר לוֹ
 לְרוּעָה בְּבִקְשָׁה מִמֶּנּוּ, מִנֵּה אֶת צֹאנֵי וְדַע
 כְּמָה נוֹתְרוּ בָּהֶם, לְהוֹדִיעַ שֶׁהִיא חֲבִיבָה עֲלֵיו.
 וְאֵי אֶפְשֶׁר לוֹמַר, שֶׁהַמִּנְיָן הַזֶּה הוּא הָאֲמֹר

יִ מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה. לְמִדַּת כָּאן,
 שֶׁאֵין פְּחוּת מִבְּנֵי עֶשְׂרִים יוֹצֵא לְצִבָּא וְנִמְנָה
 בְּכֹלל אֲנָשִׁים: טו **לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם.**
 שְׁלֵא תִנְגַּפוּ עַל יְדֵי הַמִּנְיָן. דָּבָר אַחַר לְכַפֵּר
 עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם, לְפִי שֶׁרָמַז לָהֶם כָּאן שְׁלֹשׁ
 תְּרוּמוֹת, שֶׁנִּכְתַּב כָּאן תְּרוּמַת ה' שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים אַחַת תְּרוּמַת אֲדָנִים, שֶׁמִּנְאָן
 כְּשֶׁהִתְחִילוּ בְּנְדִבַת הַמִּשְׁכָּן וְנִתְּנוּ כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד מִחְצִית הַשֶּׁקֶל, וְעַלֶּה לְמֵאֵת כֶּכֶר,
 שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לח כז) וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת
 כֶּכֶר, וּמֵהֶם נַעֲשׂוּ הָאֲדָנִים, שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לח כז)
 וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף וְגו'. וְהַשְּׁנִית אֵף הִיא
 עַל יְדֵי מִנְיָן שֶׁמִּנְאָן, מִשְׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן, הוּא
 הַמִּנְיָן הָאֲמֹר בְּתַחֲלַת חֹמֶשׁ הַפְּקוּדִים
 (זמזכר 6 6) בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה
 הַשְּׁנִית, וְנִתְּנוּ כָּל אֶחָד מִחְצִית הַשֶּׁקֶל, וְהָן

תפסיר רס"ג

כִּדְמֵהוּ כִּיבֹא אֶלְמַחְצִיר. וַיִּכְוֶן
 לְבְנֵי אִסְרָאֵל דְּפָרָא בֵּין יְדֵי
 אֱלֹהִים. וְכַפָּאָרָה עַן אֲנַפְסְכֶם:
 (ז) תָּם כָּלֶם אֱלֹהִים מוֹסִי
 תַּכְלִימָא: (יח) וְאַצְנַע חוּרִי
 מִן נְחָאס. וּמְקַעְדָּה מִן
 נְחָאס לְאַלְגִּיסֵל. וְאַגְעֵלָה בֵּין
 כִּיבֹא אֶלְמַחְצִיר וְאַלְמַדְבָּח.

עַל-עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד
 וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן
 לְפָנָי יְהוָה לְכַפֵּר עַל-

נַפְשֹׁתֵיכֶם: וְתִסַּב יָת כֶּסֶף כַּפֹּרֶיָא.

מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְתִתִּין יִתְיָה. עַל פּוֹלְחַן
 מִשְׁכַּן זְמָנָא. וַיְהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹכְרָנָא

קָדָם יי. לְכַפֵּרָא עַל נַפְשֹׁתְכֻן: פ

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה

לְמִימַר: וְעָשִׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת

לְרַחֲצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין-אֱהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ

— רס"י —

בְּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים, שְׁהָרִי נֶאֱמַר בּוֹ (זמדכר 6 6)
 בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה, וְהַמִּשְׁכָּן הוּקַם בְּאֶחָד
 לְחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן, שְׁנַאֲמַר (שמו"ת מ 3) בְּיוֹם
 הַחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ תְּקִים וְגוֹ,
 וּמִהַמְּנִיחַ הַזֶּה נַעֲשׂוּ הָאֲדָנִים מִשְׁקָלִים שְׁלוֹ,
 שְׁנַאֲמַר (שמו"ת ל 17) וַיְהִי מֵאֵת כֶּסֶף הַכֶּסֶף
 לְצִקָּת וְגוֹ, הָא לְמִדְתָּ שְׁתִּים הָיוּ אַחַת
 בְּתַחֲלַת נְדָבְתָן אַחַר יוֹם הַכַּפֹּרִים בְּשָׁנָה
 רֵאשׁוֹנָה, וְאַחַת בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה בְּאִיר מִשְׁהוּקַם
 הַמִּשְׁכָּן. וְאֵם תֹּאמַר, וְכִי אֶפְשָׁר שְׁבִשְׁנֵיהֶם
 הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוּיִם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
 אֶלְפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים, שְׁהָרִי בְּכֶסֶף
 פְּקוּדֵי הָעֵדָה נֶאֱמַר כֵּן, וּבְחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים אֶף
 בּוֹ נֶאֱמַר כֵּן (זמדכר 6 10) וַיְהִי כָּל הַפְּקוּדִים
 שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת
 וְחֲמִשִּׁים, וְהֵלֵא בְּשִׁתֵּי שָׁנִים הָיוּ, וְאִי אֶפְשָׁר
 שְׁלֵא הָיוּ בְּשַׁעַת מְנִיחַ הָרֵאשׁוֹן בְּנֵי תִשְׁעַ
 עֶשְׂרֵה שָׁנָה שְׁלֵא נִמְנוּ וּבְשָׁנִיָּה נַעֲשׂוּ בְּנֵי
 עֶשְׂרִים. תְּשׁוּבָה לְדַבֵּר, אֲצַל שְׁנוֹת הָאֲנָשִׁים
 בְּשָׁנָה אַחַת נִמְנוּ, אֲבָל לְמִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם

הָיוּ שְׁתֵּי שָׁנִים, לְכִי שְׁלִיצִיאַת מִצְרַיִם מוֹנִין
 מִנִּיסָן, כְּמוֹ שְׁשָׁנִינוּ בְּמִסְכַּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה (3:),
 וְנִבְנָה הַמִּשְׁכָּן בְּרֵאשׁוֹנָה וְהוּקַם בְּשָׁנִיָּה
 שְׁנַתְּחִדְשָׁה שָׁנָה בְּאֶחָד בְּנִיסָן, אֲבָל שְׁנוֹת
 הָאֲנָשִׁים מְנוּיִן לְמִנְיַן שְׁנוֹת עוֹלָם הַמִּתְחַלְּלִין
 מִתְּשָׁרִי, נִמְצְאוּ שְׁנֵי הַמְּנִינִים בְּשָׁנָה אַחַת
 הַמְּנִיחַ הָרֵאשׁוֹן הָיָה בְּתִשְׁרִי לְאַחַר יוֹם
 הַכַּפֹּרִים, שְׁנַתְּרַצָּה הַמְּקוֹם לְיִשְׂרָאֵל לְסִלּוּחַ
 לָהֶם, וְנִצְטוּ עַל הַמִּשְׁכָּן, וְהַשְּׁנֵי בְּאֶחָד בְּאִיר:
עַל עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד. הֵן הָאֲדָנִים
 שְׁנַעֲשׂוּ בּוֹ: יח **כִּיֹּר**. כְּמִין דְּדוּד גְּדוּלָּה וְלָה
 יְדִים הַמְּרִיקִים בְּפִיָּהֶם מִיָּם: וְכִנּוֹ. כְּתִרְגוּמוֹ
 וּבְסִיסִיָּה, מוֹשֵׁב מִתְּקַן לְכִיֹּר: **לְרַחֲצָה.** מוֹסֵב
 עַל הַכִּיֹּר: **וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ.** מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה
 שְׁכַתוּב בּוֹ, שֶׁהוּא לְפָנָי פֶּתַח מִשְׁכַּן אֱהָל
 מוֹעֵד, וְהָיָה הַכִּיֹּר מִשׁוֹר קִמְעָא וְעוֹמֵד כְּנֶגֶד
 אֹיִר שְׁבִינַת הַמִּזְבֵּחַ וְהַמִּשְׁכָּן, וְאִינוּ מִפְּסִיק
 כָּלֵל בְּנִתִּים, מִשׁוּם שְׁנַאֲמַר (שמו"ת מ 15) וְאֵת
 מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד,

תפסיר רס"ג

ואגעל פיה מאא: יט) ויג'סל
הרון ובניה מנה. אידיהם
וארגלהם: כ) פי דכולהם אלי
כ'בא אלמתצר. יג'סלון
באלמא ולא יהלפון. ופי
תקד'טהם אלי אלמד'בח
ליכ'דמו. ויקתרו (י"ג: ויקרבו)
קרבאן ללה. כא) יג'סלון
אידיהם וארגלהם ולא יהלפון
ויכון ד'אלד להם רסם אל'הר.
לה ולבניה לאגיאלהם:

וּנְתַתְּ שִׁמְהָ מַיִם: וְתַעֲבִיד.
בַּיּוֹרָא דְנַחְשָׁא. וּבְסִיסִיָּה דְנַחְשָׁא
לְקַדוּשׁ. וְתַתִּין יְתִיָּה. בֵּין מִשְׁכַּן זְמַנָּא
וּבֵין מַדְבְּחָא. וְתַתִּין תַּמָּן מַיָּא:
וְרַחְצוּ אֶהָרָן וּבְנָיו מִמֶּנּוּ
אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:
וּיקְדָּשׁוּן. אֶהָרָן וּבְנוֹהֵי מִנִּיָּה. ית יְדִיהוֹן
וְית רַגְלֵיהוֹן: כ בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד יְרַחְצוּ־מַיִם וְלֹא

יִמְתּוּ אוּ בְגִשְׁתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתָּ לְהַקְטִיר
אִשָּׁה לַיהוָה: בְּמִיעֲלֵהוֹן. לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא. יְקַדְּשׁוּן מַיָּא וְלֹא
יָמוּתוּן. אוּ בְּמַקְרָבֵהוֹן לְמַדְבְּחָא לְשִׁמְשָׁא. לְאַסְקָא קוּרְבָנָא קָדָם יי:
כא וְרַחְצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יִמְתּוּ וְהִיתָה
לָהֶם חֶק־עוֹלָם לוֹ וּלְזֶרְעוֹ לְדֹרֹתָם: וּיקְדָּשׁוּן. יְדִיהוֹן
וְרַגְלֵיהוֹן וְלֹא יָמוּתוּן. וְתִהִי לָהוֹן קָיָם עָלֶם. לִיָּה וּלְבְנוֹהֵי לְדֹרֵיהוֹן: כ

— רס"י —

שחרית ובין הערבים, או להזות מדם
פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה:
ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו,
שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה
שומע הן: אל המזבח. החיצון, שאין פאן
ביאת אהל מועד אלא בחצר: כג ולא
ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח
ואינו רחוק ידים ורגלים, שממיתה הראשונה
לא שמענו אלא על הנכנס להיכל:

וזלק הדקדוק: כ או בגשתם אל המזבח. תיבת המזבח בפשטא אחת והיא מלרע בכל ספרי
תימן והירושלמיים, והיא שיטת ר"מ לונזאנו ז"ל:

תפסיר רס"ג

כב וידבר יהוה אל-משה

לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

כג ואתה קח-לך בשמים

ראש מר-דרור חמש מאות

וקנמן בשם מחציתו

חמשים ומאתים וקנה-

בשם חמשים ומאתים: ואת

סב לך בוסמין רישא. מירא דכינא מתקל

חמש מאה. וקנמן בשם פלגותיה מתקל

מאתן וחמשיין. וקני בוסמא מתקל מאתן וחמשיין: כד וקדה

חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית היין:

וקציעתא. מתקל חמיש מאה בסלעי קודשא. ומשח זיתא מלי הינא:

כה ועשית אתו שמן משחת-קדש רקח מרקחת

כב) ת'ם פלם אללה מוסיי תכלימא: כג) ואנת פכיד' לך מן רוס אלאתיאב. מן אלמסד אלכיאלין כימס מאיהי מתקאל. ומן אלעוד אלטייב נצפה מאיתין וכימסין מתקאל. ומן קצב אלד' רירה מאיתין וכימסין: כד) ומן אלקסט. כימס מאיהי מתקאל במתקאל אלקדס. ומן דהן אלזיתון מל אלקסט: כה) ואצנע דיאלד דהן מסח אלקדס. עטרא מעטרא

— רס"י —

שם שרש עשב, ובלשון חכמים קציעה: היין. שנים עשר לוגין, ונחלקו בו חכמי ישראל רבי מאיר אומר בו שלקו את העקרין. אמר לו רבי יהודה והלא לסוף את העקרין אינו ספק, אלא שראום במים, שלא יבלעו את השמן, ואחר כך הציפו עליהם השמן עד שקלט הריח וקפחו לשמן מעל העקרין: כה רקח מרקחת. רקח שם דבר הוא, והטעם מוכיח שהוא למעלה, והרי הוא כמו רקח, רגע, ואינו כמו (ישעיה נא טו) רגע היים, וכמו (ישעיה ו מז כ) רקע הארץ, שהטעם למטה, וכל דבר המעורב בחרבו, עד שזה קופח מזה או ריח או טעם קרוי מרקחת:

כג בשמים ראש. חשובים: וקנמן בשם. לפי שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעץ, לכה הצרף לומר קנמן בשם, מן הטוב: מחציתו חמשים ומאתים. מחצית הבאתו תהא חמשים ומאתים, נמצא בלו חמש מאות, כמו שיעור מר דרור, אם כן, למה נאמר בו חצאין, גזרת הכתוב היא להביאו לחצאין, להרבות בו שתי הכרעות, שאין שוקליו עין בעין, וכה שנויה בכרתות (דף כ 6): וקנה בשם. קנה של-בשם לפי שיש קנים שאינן של-בשם, הצרף לומר בשם: חמשים ומאתים. סף משקל בלו: כד וקדה.

תפסיד רס"ג

צנעה עטאר. כדאך יפון דהן
מסח אלקדס: כו) ואמסח מנה
כ'בא אלמחציר. וצנדוק אל
שהאדה: כז) ואלמאידה וגמיע
אניתהא. ואלמנארה ואניתהא.
ומד'בח אלב'כור: כח) ומד'בח
אלצעידה וגמיע אניתה.
ואלחויץ ומקעדה: כט) וקדסהם.
ליכוננו לי מן כ'צאץ אלאקדאס.
כל מן דנא בהם תקדס:

מַעֲשֵׂה רִקַח שֶׁמֶן מִשְׁחַת-

קֹדֶשׁ יְהוָה: וְתַעֲבִיד יְתִיָּה. מִשַּׁח

רְבוֹת קוֹדֶשָׁא. בּוֹסֶס מְבוֹסֶס עוֹבֵד
בוֹסְמֵנוּ. מִשַּׁח רְבוֹת קוֹדֶשָׁא יְהוָה:

כֹּה וּמִשְׁחַת בּוֹ אֶת-אֶהֱל

מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת:

וּתְרַבִּי בֵּיהּ יֵת מִשְׁכַּן זְמַנָּא. וְיֵת אֲרוֹנָא

דְּסִהְדוּתָא: **כֹּה וְאֶת-הַשְּׁלֶחָן**

וְאֶת-כָּל-כְּלָיו וְאֶת-הַמִּנְרָה וְאֶת-כְּלֵיהּ וְאֵת

מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: וְיֵת פְּתוּרָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת מְנִרְתָּא וְיֵת

מְנַהָּא. וְיֵת מַדְבַּחָא דְּקֹטֶרֶת בּוֹסְמֵיָא: **כֹּה וְאֶת-מִזְבַּח הָעֹלָה**

וְאֶת-כָּל-כְּלָיו וְאֶת-הַכִּיֹּר וְאֶת-כַּנּוֹ: וְיֵת מַדְבַּחָא

דְּעֹלְתָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסִיָּה: כֹּה וְקֹדֶשֶׁת

אַתֶּם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל-הַנִּגְעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ:

וּתְקַדִּישׁ יְתַהוֹן. וְיַהוֹן קֹדֶשׁ קוֹדְשִׁין. כָּל דִּיקְרַב בְּהוֹן יִתְקַדָּשׁ:

— כ"י —

שאינו ראוי להם אין מקדשין. ושנויה היא
משנה שלמה אצל מזבח, מתוך שנאמר
(שמוס כט לו) כל הנגע במזבח יקדש. שומע
אני בין ראוי בין שאינו ראוי, תלמוד לומר
כבשים, מה כבשים ראויים אף כל ראוי. כל
משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון
רבו, לפי שאין צורך משיחתן אלא לגדלה,
כי כן יסד המלה, שזה חנוף גדלתן, ושאר
משיחות כגון (שמוס כט ז) ריקין משוחין,
(שמוס ו ו) וראשית שמנים ומשח, לשון

רקח מרקחת. רקח העשוי על ידי אמנות
ותערובות: מעשה רוקח. שם האמן בדבר:
כו ומשחת בו. כל המשיחות כמין כי יונית,
חוץ משלמלכים שהן כמין נור: כט וקדשת
אתם. משיחה זו מקדשתם להיות קדש
קדשים, ומה היא קדשתם, כל הנגע יגוי, כל
הראוי לכלי שרת משונכנס לתוכו קדוש
קדשת הגוף לפסל ביוצא ובלינה ובטבול
יום, ואינו נפדה לצאת לחליו, אבל דבר

תפסיר רס"ג

וְאֶת־אֶהָרָן וְאֶת־בְּנָיו
 תִּמְשַׁח וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם
 לְכַהֵן לִי: וְיַת אֶהָרָן וְיַת בְּנוֹהֵי
 תִּרְבִּי. וְתִקְדִּישׁ יְתֵהוּן לְשִׁמְשָׁא קִדְמִי:
 וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר
 לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ
 יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: וְעַם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלִיל לְמִימֵר. מִשַּׁח. רְבוּת
 קֹדֶשׁא יְהִי דִין. לִי לְדֹרֵיכֹן: לֵב עַל־

(ל) וְאֶמְסַח הָרוֹן וּבְנֵיהּ. וְקִדְשֵׁם
 לְיֵאמֹר לִי: לֵא) וּמֵר בְּנֵי
 אִסְרָאֵל קִאִילֵא. יְכוֹן הַדְרֵא
 לָכֶם. דִּיְהֵן מִסַּח אֶלְקֹדֶס
 לְאִגְוֵאלְכֶם: לֵב) עֲלֵי בְדֹן אִי
 אִנְסָאן לֹא יִדְהֵן מְנַה. וּפְהֵיאַתְהּ
 לֹא תַצְנַעוֹן מִתְלֵהּ. וְכִמְאָ הוּ
 קֹדֶס. כְּדֵאֵךְ קֹדֶסֵא יְכוֹן לָכֶם:
 ג) אִי אִנְסָאן תַּעֲטֵר בְּמִתְלֵהּ.
 אֹ גַעַל מְנַה עֲלֵי אִגְנְבֵי. וְנִקְטַע
 מִן קוֹמָה: לֵד) וְקֵאל אֶלְלֵה

בְּשַׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ
 כְּמֵהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם: עַל בְּשָׂרָא דְאִנְשָׂא
 לֹא יִתְסַךְ. וּבְדַמוֹתֵיהּ. לֹא תַעֲבֹדוֹן בְּוִתֵיהּ. קֹדֶשׁא הוּא. קֹדֶשׁא יְהִי
 לָכֹן: לֵג) אִישׁ אִשְׁר יִרְקַח כְּמֵהוּ וְאִשְׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ
 עַל־זָר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ: גְּבַר דִּיבְסַם דְּכֹתֵיהּ. וּדִיתֵין מְנֵיהּ
 עַל חֵילוֹנֵי וְיִשְׁתִּיצֵי מֵעַמִּיהּ: ס) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

— רס"י —

הִלְלוּ לְפִי מִדַּת הַיָּין שְׁמֹן, אֲבָל אִם פָּחַת
 אֹר רְבָה סְמִמְנֵין לְפִי מִדַּת הַיָּין שְׁמֹן מִתַּר,
 וְאִף הַעֲשׂוֹי בְּמִתְכַנְתּוֹ שֶׁל־זֶה, אִין הַסֵּף
 מִמֶּנּוּ חַיֵּב אֶלֵא הַרוֹקְחוֹ: וּבְמִתְכַנְתּוֹ.
 לְשׁוֹן חֻשְׁבוֹן, כְּמוֹ (שְׁמוֹת כ ח) מִתְכַנְתּוֹ הַלְבָנִים,
 וְכוֹן בְּמִתְכַנְתּוֹ שֶׁלְקִטוֹרֶת: לֵג) וְאִשְׁר יִתֵּן
 מִמֶּנּוּ. מֵאוֹתוֹ שֶׁל־מֹשֶׁה: עַל זָר. שְׁאִינוּ
 צוֹרֵךְ כְּהֵנָה וּמְלִכוֹת:

אֶרְמִית בְּהֵן בְּלִשׁוֹן עֵבְרִית: לֹא לְדֹרֹתֵיכֶם.
 מִכָּאן לְמִדּוֹ רְבוּתֵינוּ לֹמֵר שְׁכָלוֹ קִים לְעִתִּיד
 לְבֵא: זֶה. בְּגִימְטְרִיָה תְרִיסֵר לוֹגִין הוּו:
 לֵב) לֹא יִסָּךְ. בְּשִׁנֵי יוֹדִי"ן, לְשׁוֹן לֹא יִפְעַל,
 כְּמוֹ (דְּכִרִים כ טו) לְמַעַן יִיטֵב לָךְ: עַל בְּשַׂר
 אָדָם לֹא יִסָּךְ. מִן הַשְׁמֵן הַזֶּה עֲצָמוֹ:
 וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֵהוּ. בְּסִכּוֹם
 סְמִנּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ אַחַר כְּמוֹהוּ בְּמִשְׁקַל סְמִנּוֹ

תפסיד רס"ג

למוסי' כ"ד לך צמוגיא. מנהא
 עוד בלסאן ואציפאר טיב
 ומאייעה. צמוג' מע לבאן ד'כי.
 אגזא מתסאויה: לה) ואצנעה
 בכ"ז. עטר צנעה' עטאר.
 מטרא מטרא מקדסא:
 לו) ותסתק מנהא דקיקא.
 ואגעלה תדיא אלשהאדה פי

קח-לך סמים נטף |
 ושחלת וחלבנה סמים
 ולבנה זפה בד בבד יהיה:
 ואמר יי למשה סב לך בוסמין. נטופא
 וטופרא וחלבונתא. בוסמין ולבונתא
 דכיתא. מתקל במתקל יהי:
 לה ועשית אתה קטרת

רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש: ותעביד
 יתה קטרת בוסמין. בוסס עובד בוסמנו. מערב דכי לקודשא:
 ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני

— רס"י —

ברשינה אינו נקטר אלא בו שפין את
 הצפורן ללבנה שתהא נאה: **בד בבד יהיה.**
 אלו הארבעה הנזכרים כאן יהיו שווין משקל
 במשקל, כמשקלו של זה כף משקלו של זה,
 וכן שנינו (כתיוב ו 6) הצרי והצפורן,
 החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים
 מנה. ולשון בד נראה בעיני שהוא לשון
 יחיד, אחד באחד, יהיה זה כמו זה:
לכ ממלח. כתרוממו מעורב, שיערב שחיקתן
 יפה יפה זה עם זה. ואומר אני שדומה לו
 (יוכ 6 ב) ויראו המלחים, (יחזקאל כז כז) מלחיה
 וחבליה, על שם שמדפכין את המים
 במשוטות, כשמנהיגים את הספינה, כאדם
 המהפך בכף ביצים טרפות לערבן עם המים,
 וכל דבר שהאדם רוצה לערב יפה יפה,
 מהפכו באצבע או בבוך: **ממלח טהור**
קדש. ממלח יהיה וטהור יהיה וקדש יהיה:
 לו ונתתה ממנה וגי'. היא קטרת שבכל יום
 ויום שעל מזבח הפנימי, שהוא באהל מועד:

לו **נטף.** הוא צרי, ועל שאינו אלא שרף
 הנוסף מעצי הקטף קרוי נטף ובלעז גומ"א,
 והצרי קורין לו תיכייק"א: **ושחלת.** שרש
 בשם חלק ומצהיר בצפורן, ובלשון המשנה
 קרוי צפורן, וזהו שתרגם אנקלוס וטופרא:
וחלבנה. בשם שריחו רע וקורין לו גלבנא,
 ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת, ללמדנו
 שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגדת
 תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל
 שיהיו נמנין עמנו: **סמים.** אחרים: **ולבנה**
זפה. מכאן למדו רבותינו אחד עשר סמנין
 נאמרו לו למשה בסיני מעוט סמים שנים,
 נטף ושחלת וחלבנה שלשה, הרי חמשה,
 סמים, לרבות עוד כמו אלו, הרי עשרה,
 ולבנה הרי אחד עשר ואלו הן הצרי
 והצפורן, החלבנה והלבונה, מור וקציעה,
 שכולת נרד וכרכם, הרי שמונה, שהשכולת
 ונרד אחד, שהנרד דומה לשכולת, הקושט
 והקלופה והקנמון הרי אחד עשר. בורית

תפסיר רס"ג

הַעֲדַת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר
 אֹנֵד לְךָ שְׁמָה קֹדֶשׁ
 קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לָּכֶם: וְתִשְׁחֹק
 מִנֶּה וְתִדְיֶק. וְתִתִּין מִנֶּה. קָדָם סְהַדוּתָא
 בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא. דְּאֲזַמִּין מִימְרֵי לְךָ תִּמְנֹן.
 קֹדֶשׁ קוֹדְשִׁין תִּהְיֶה לָּכֹון: וְהַקְטָרֶת
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ
 לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ
 תִּהְיֶה לְךָ לַיהוָה: וְקִטְרֶת
 בּוֹסְמִין דְּתַעֲבִיד. בְּדַמּוּתָהּ. לֹא תַעֲבִדוּן

כ'בא אלמחצ'ר. חית' אחאצ'רד הנאד. ויכון לכם מן כ'ואץ אלאקדאס: לז) ואלפכור אלדי תצנעה. כהיאתה לא תצנעו לכם. קדסא יכון לכם. כמא הו ללה: לח) אי אנסאן צנע מתלה ליתבכ'ר בה. ינקטע מן קומה: לא א) ת'ם פלם אללה מוסי תכלימא: ב) אנצ'ר קד שרפת אסם בצלאל. אבן אורי אבן חור מן סבט יהודה: ג) ואכמלת פיה עלם מן ענד אללה. בחכמה.

לָכֹון. קוֹדְשָׁא. תִּהְיֶה לְךָ קָדָם יי: לֹא אִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
 כְּמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוּי: גְּבַר. דִּיעֲבִיד
 דְּכּוּתָהּ לְאַרְחָא בָּהּ. וַיִּשְׁתַּיְצִי מֵעַמִּיהָ: ס לֹא אֶ וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי: ב רְאֵה
 קִרְאֲתִי בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר לְמִטָּה
 יְהוּדָה: חזי דרביתי בשום. בצלאל. בר אורי בר חור לשבטא
 דִּיהוּדָה: ג וַאֲמַלֵּא אֶתְּוּ רֹחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה

— כ"י —

אֲשֶׁר אֹנֵד לְךָ שְׁמָה. כל מועדי דבור שאקבע לך. אני קובעם לאותו מקום: לז) במתכנתה. במנן סממניה: קדש תהיה לך לה. שלא תעשנה אלא לשמי: נח להריח בה. אבל עושה אתה במתכנתה משלך כדי למסרה לצבור: לא) בקראתי בשם. לעשות מלאכתי. את בצלאל: ג) בחכמה. מה שאדם שומע מאחרים ולמד: ובתבונה. מבין דבר מלבדו. מתוך דברים שלמד: ובדעת. רוח הקדש:

תפסיד רס"ג

ופהם ומערפה בגמיע
אלצנאיע: ד) חאדקן באלמיהן.
בצנעה' אלד'יהב ואלפ'צה
ואלנחאס. ה) ובכ'רט אלג'והר.
לאלנצ'אם ונגר אלכ'שב. ועמל
סאיר אלצנאיע: ו) ואנא פקד
צ'פמת אליה. אהליאב אבן
אחיסמד מן סבט דן. ופי קלב
כל חפים קד געלת חכמה. אן
יצנעו גמיע מא אמרתד:
ז) כ'בא אלמוחצ'ר וצנדוק
אלשהאדה. ואלג'שא אלד'י
עליה. וסאיר אנ'יה אלכ'בא:

וּבַת־בּוֹנָה וּבַדַּעַת וּבְכָל-

מְלֹאכָה: וְאִשְׁלִימִית עִמִּיהָ רֹחַ

מִן קָדָם יי. בְּחֻמָּהּ וּבְסוּכְלֹתֶיהָ

וּבְמַדְעָהּ וּבְכָל עֲבִידָא: ד) לַחֲשֹׁב

מַחֲשַׁבֵּת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב

וּבַכֶּסֶף וּבַנְחֹשֶׁת: לְאֶלְפָא

אוּמָנוֹן. לְמַעֲבֹד בְּדַהֲבָא וּבַכֶּסֶפָא

וּבַנְחָשָׁא: ה) וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן

לְמִלֵּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ

לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלֹאכָה: וּבְאוּמָנוֹת אֶבֶן טָבָא. לְאִשְׁלָמָא

וּבַנְגָרוֹת אֶעָא. לְמַעֲבֹד בְּכָל עֲבִידָא: ו) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי

אֹתוֹ אֶת אֶהְלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמֶד לְמִטְהַ־דָּן

וּבְלֵב כָּל־חַכְמֵי־לֵב נֹתְתִי חֻמָּה וְעָשׂוּ אֶת כָּל־

אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: וְאֲנִי הִיא יְהִיבִית עִמִּיהָ. י) ית אהליאב. בר אחיסמד

לשבטא דדן. ובלב כל חכמי לבא יהבית חכמתא. ויעבדון. ית כל

דפקידתך: ז) את | אהל מועד ואת־הארץ לעדת

וְאֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עָלָיו וְאֶת כָּל־כְּלֵי הָאֹהֶל:

— כ"י —

ד) לַחֲשֹׁב מַחֲשַׁבֵּת. אריגת מעשה חשב:
ה) וּבַחֲרֹשֶׁת. לשון אמנות, כמו (ישעי' מ כ)
חרש חכם, ואונקלוס פֶּרֶשׁ וְשָׁנָה בַּפִּירוּשׁוֹן,
שְׁחָרַשׁ אֲבָנִים קְרוּי אֶמֶן, וְחָרַשׁ עֵץ קְרוּי נָגַר:
ז) וְאֶת הָאֹהֶל. להושיבה במשבצת שלה
במלואה, לעשות המשבצת למדת מושב
האבן ועביה: וּבְלֵב כָּל חַכְמֵי לֵב וגו'. ועוד
שאר חכמי לב יש בכם, וכל אשר נתתי בו
חכמה ועשו את כל אשר צויתיקי:
ז) וְאֶת הָאֹהֶל לעדת. לצורך לוחות העדות:

תפסיר רס"ג

יֵת מִשְׁפַּן זְמַנָּא. וְיֵת אֲרוֹנָא לְסִהְדוּתָא.
 וְיֵת כְּפוּרְתָא דְעִלוּהִי. וְיֵת כָּל מְנִי
 מִשְׁכָּנָא: **וְאֵת־הַשְּׁלֶחַן וְאֵת־
 כִּלְיוֹ וְאֵת־הַמִּנְרָה הַטְּהֵרָה
 וְאֵת־כָּל־כֵּלֵיהָ וְאֵת מִזְבַּח
 הַקְּטֹרֶת:** וְיֵת פֶּתוּרָא וְיֵת מְנוּהֵי.
 וְיֵת מְנִרְתָּא דְכִיתָא וְיֵת כָּל מְנָהָ.
 וְיֵת מַדְבַּחָא דְקֹטֶרֶת בּוֹסֵמֵי:
וְאֵת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֵת־

(ח) ואלמאידה ואניתהא
 ואלמנארה אלטאהרה
 וגמיע אניתהא. ומד'בח
 אלבכור: (ט) ומד'בח אלצעידה
 וגמיע אניתהא. ואלחוי'
 ומקעדה: (י) ותיאב אלושי.
 ותיאב אלקדס להרון
 אלמאם ותיאב בניה
 לאלמאמה: (יא) ודהן אלמסת.
 ובכור אלצמוג' לאלקדס.
 כגמיע מא אמרתך יצנעון:

כָּל־כִּלְיוֹ וְאֵת־הַכִּיּוֹר וְאֵת־כַּנּוֹ: וְיֵת מַדְבַּחָא דְעֹלֹתָא
 וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסִיה: **וְאֵת בְּגְדֵי הַשָּׂרָד
 וְאֵת־בְּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֵת־בְּגְדֵי בָנָיו
 לְכַהֵן:** וְיֵת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא. וְיֵת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשׁא לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּא. וְיֵת
 לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא: **וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת־
 קֹטֶרֶת הַסַּמִּים לְקֹדֶשׁ כָּל־אֲשֶׁר־צוִיתָךְ יַעֲשׂוּ:**

— רס"י —

בגדי שרד לשרת בקדש, ולא הזכיר שש
 עמקם, ואם בבגדי כהנה מדבר, לא
 מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני
 בלא שש: **בגדי השרד.** יש מפרשים לשון
 עבודה ושרות, כתרוממו לבושי שמושא,
 ואין לו דמיון במקרא. ואני אומר,
 שהוא לשון ארמי, כתרגום שלקלעים,
 ותרגום שלמכבר, שהיו ארוגים במחט
 עשויים נקבים נקבים ללייזן זלעו [רשת]:
 יא ואת קטרת הסמים לקדש. לצרף
 הקטרת ההיכל שהוא קדש:

ח הטהרה. על שם זהב טהור: **וְאֵת בְּגְדֵי
 הַשָּׂרָד.** אומר אני לפי פשוטו של־מקרא אי
 אפשר לומר שבבגדי כהנה מדבר, לפי
 שנאמר אצלם ואת בגדי הקדש לאהרן
 הכהן ואת בגדי בניו לכהן, אלא אלו בגדי
 השרד, הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת
 שני, האמורין בפרשת מסעות (זמדזר ד יב)
 ונתנו עליו בגד תכלת, (שס יג) ופרשו עליו
 בגד ארגמן, (שס ח) ופרשו עליהם בגד
 תולעת שני. ונראין דברי שנאמר (שמות לט א)
 ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו

תפסיד רס"ג

(יב) וקאל אללה למוסי קאילא:
(יג) ואנת פמר בני אסראיל וקל
להם. אמא סבותי פאחפצוהא.
לאנהא עלאמה. ביני ובינכם
לאגיאלכם. לתעלמו. אני אללה
מקדסכם: (יד) ואחפצו אלסבת.
פאנהא מקדסה לכם.
ובאד'להא יקתל קתלא. וכל מן
יעמל פיהא עמלא. ינקטע
דאלד אלאנסאן מן קומה:
(טו) סתה' איאם תצנע

וית משחא דרבותא. וית קטרת בוסמ'א
לקודשא. ככל דפקידתך יעבדון:

וַיֹּאמֶר יְהוָה

⊗ טַבִּיר בַּסְפִּיר
הַטֶּטֶן ⊗

אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאָמַר יי

לְמֹשֶׁה לְמִימַר: וְאֵתָּה דְבַר

אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ

אֶת-שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי

אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם

לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם: וְאֵת.

מליל עם בני ישראל למימר. ברם ית יומי שפיא דילי תטרון. ארי
את היא. בין מימרי וביניכון לדריכון. למדע. ארי. אנה יי מקדשכון:

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם

מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָּל-הָעֹשֶׂה בָּהּ

מְלֹאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עַמִּיהָ:

ותטרון ית שבתא. ארי. קודשא היא לכון. דיחלנה אתקטלא

יתקטיל. ארי. כל דיעביד בה עבידתא. וישתיצי. אנשא ההוא מגו

עמיה: טו ששת ימים יעשה מלאכה וביום

— כ"י —

המשפן: כי אות הוא ביני וביניכם. אות
גדולה היא בינינו שפחרתי בכם. בהנהילי
לכם את יום מנוחתי למנוחה: לדעת.
האמות [בה] כי אני ה' מקדשכם:
יד מות יומת. אם יש עדים והתראה:
ונכרתה. בלא התראה: מחלליה.
הנוהג בה חול בקדשתה:

יג ואתה דבר אל בני ישראל. ואתה, אף
על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת
המשפן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת
מפני אותה מלאכה: אך את שבתתי
תשמרו. אף על פי שתהיו רדופין וזריון
בזריוות מלאכה שבת אל תדחה מפניה. כל
אבין ורקין מיעוטיין, למעט שבת ממלאכת

תפסיר רס"ג

הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן
קֹדֶשׁ לַיהוָה כָּל-הָעֲשֵׂה
מְלֹאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת

יוֹמָתָּ: שָׁתָא יוֹמִין תַּתְּעִבִיד עֲבִידָתָא.
וביומא שביעאה. שָׁבָא שַׁבְּתָא. קודשא
קָדָם יי. כָּל דִּיעֲבִיד עֲבִידָתָא. בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא אַתְקַטְלָא יתְקַטִּיל:

וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-
הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת-הַשַּׁבָּת

לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: וַיִּטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת שַׁבְּתָא.

לְמַעַבְד יֵת שַׁבְּתָא. לְדְרִיהוֹן קָיָם עָלָם: בְּיַמֵּי וּבֵינֵי בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל אֹת הוּא לְעָלָם כִּי-שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה

יְהוָה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי

שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ: בֵּין מִימְרֵי. וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֶת הַיּוֹם לְעָלָם. אָרִי

שָׁתָא יוֹמִין. עֲבַד יי יֵת שְׁמִיָּא וְיֵת אַרְעָא. וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה. שַׁבָּת וְנַח:

ס ⦿ שְׁבִיעִי בְּסִפְרֵי תִּטְוֹן (שני) וַיִּתֵּן אֶל-מֹשֶׁה כְּבַלְתּוֹ

— רס"י —

קדשתה לשמי ובמצותי: י וַיִּנְפֹּשׁ. כְּתַרְגוּמוֹ
וְנַח, וְכָל לְשׁוֹן נֹפֵשׁ וְהוּא לְשׁוֹן נֹפֵשׁ. שְׁמַשִּׁיב
נִפְשׁוֹ וּנְשִׁימְתּוֹ בְּהַרְגִיעוֹ מְטוֹרַח הַמְּלֹאכָה.
וּמִי שְׁכָתוּב בּוֹ (ישעיכ מ כח) לֹא יִיעֶף וְלֹא
יִיגַע, וְכָל פְּעֻלוֹ בְּמֵאֲמָר, הַכְּתִיב מְנוּחָה
לְעַצְמוֹ, לְשֹׁבֵר הָאֵזוֹן מַה שְׁהִיא יְכוּלָה
לְשִׁמּוּעַ: יח וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה וּגְיִי. אֵין מְקַדָּם
וּמֵאֲחֵר בְּתוֹרָה. מַעֲשֵׂה הַעֲגָל קוֹדָם לְצוּוֵי
מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים הָיָה, שְׁהָרִי

טו שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן. מְנוּחָת מְרֻגָע וְלֹא מְנוּחָת
עֲרֵאִי: שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן. לְכַךְ כְּפִלּוֹ הַכְּתוּב
לֹאמַר שְׁאֲסוּר בְּכָל מְלֹאכָה, אֲפִלּוֹ אוֹכֵל נֹפֵשׁ.
וְכֵן יוֹם הַכְּפֻזִּים שְׁנֵאֲמָר בּוֹ (ויקרא כג לב)
שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן הוּא לְכֶם, אֲסוּר בְּכָל מְלֹאכָה,
אֲבָל יוֹם טוֹב לֹא נֵאֲמָר בּוֹ כִּי אִם בְּיוֹם
הָרֵאשׁוֹן שַׁבְּתוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבְּתוֹן (טז)
אֲסוּרִים בְּכָל מְלֹאכֶת עֲבוּדָה, וּמְתָרִים
בְּמְלֹאכֶת אוֹכֵל נֹפֵשׁ: קֹדֶשׁ לַיהוָה. שְׁמִירַת

תפסיד רס"ג

מכִּיאֲטִבְתָּהּ עָלַי גָּבַל סִינִי.
לוֹחִי אֲלִשְׁתֵּאֲדָה. לוֹחִי גֹוֹהֵר.
מִכְתוּבִין בְּקֹדֶרֶת אֱלֹהִים:
לֵב אֵי וְלִמָּא רְאִי אֱלֹקִים. אֵן
מוֹסִי קֹד אֲבִטָא אֵן יִנְזַל מִן
אֱלֹגְבַל. תְּגוּזֹק אֱלֹקִים עָלַי
הָרוּן. וְקֹאֲלוּ לֹה קִם אֲצַנַע לְנֵא
מַעֲבֹדָא. יִסִּיר בִּין יְדִינָא. פֶּאן
דִּיאֲלֹךְ אֲלֶרְגַל מוֹסִי. אֲלֹדִי
אֲצַעֲדנָא מִן בְּלַד מִצְרַיִם לֵם

לְדַבֵּר אֶתְּוּ בְּהַר סִינִי שְׁנֵי
לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֲבָן
כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:
וַיְהִי לְמֹשֶׁה. כַּד שִׁיַּצִּי לְמַלְלָא עֲמִיה
בְּטוֹרָא דְסִינִי. תְּרִין לוֹחֵי סְהָדוּתָא. לוֹחֵי
אֲבנָא. כְּתִיבִין בְּאֶצְבָּעָא דִּיִּי:
לֵב וַיֵּרָא הָעַם כִּי-בִשְׁשׁ
מֹשֶׁה לָרְדַת מִן-הָהָר

וַיִּקְהַל הָעַם עַל-אֶהָרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם |
עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי-זֶה |
מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא

— כ"י —

בְּסִבּוּרִים הֵם, שְׁאוֹתוֹ יוֹם שְׁעֵלָה מִן הַמִּצְרַיִם
הוּא, וְהוּא אָמַר לָהֶם שְׁלָמִים, אַרְבַּעִים יוֹם
וְלֵילוֹ עֲמוּ, וַיּוֹם עֲלֵיתוּ אֵין לֵילוֹ עֲמוּ, שְׁהָרִי
בְּשַׁבְּעָה בְּסִינִי עָלָה, נִמְצָא יוֹם אַרְבַּעִים
בְּשַׁבְּעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז. בְּשִׁשָּׁה עֶשֶׂר בַּא הַשְּׁטָן
וְעַרְבָב אֶת הָעוֹלָם וְהִרְאָה דְמוּת חֲשָׁף
וְאֶפְלָה וְעַרְבוּבִיא לֹמַר וְדָאִי מֵת מֹשֶׁה, לְכַף
בַּא עַרְבוּבִיא לְעוֹלָם. אָמַר לָהֶם מֵת מֹשֶׁה,
שְׁכַבְר בָּאוּ שֵׁשׁ שְׁעוֹת וְלֹא בָּא וְכוּי, כְּדֹאִיתָא
בְּמִסְכַּת שַׁבָּת (דף פט). וְאִי אֲבִשֶׁר לֹמַר שְׁלֹא
טַעוּ אֵלָא בְּיוֹם הַמִּעֲנָן בֵּין קוֹדֵם חֲצוֹת בֵּין
לְאַחַר חֲצוֹת, שְׁהָרִי לֹא יָרַד מֹשֶׁה עַד יוֹם
הַמִּחְרָת, שְׁנֹאֲמַר וַיִּשְׁכַּיְמוּ מִמִּחְרַת וַיַּעֲלוּ
עוֹלוֹת: אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ. אֱלֹהוֹת הַרְבֵּה
אוּי לָהֶם: כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ. כְּמִין דְּמוּת
מֹשֶׁה הִרְאָה לָהֶם הַשְּׁטָן, שְׁנוֹשְׂאִים אוֹתוֹ
בְּאוּיִר רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם: אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם. וְהִיָּה מוֹרָה לָנוּ דְרָף, אֲשֶׁר נַעֲלָה

בְּשַׁבְּעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוֹחֹת, וּבְיוֹם
הַכַּפּוּרִים נִתְרַצָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
וְלִמְחַרְתֵּי הַתְּחִילוּ בְּנִדְבַת הַמִּשְׁפָּן וְהוֹקֵם
בְּאֶחָד בְּנִיטִין: כְּכֹלְתוֹ. כְּכֹלְתוֹ כְּתִיב חֲסֵה
שְׁנִמְסְרָה לוֹ תוֹרָה בְּמַתְנֵה כְּכֹלְהָ לְחַתוֹ,
שְׁלֹא הָיָה יְכוּל לְלַמּוֹד כְּלָה בְּזִמְן מוֹעֵט כְּזֶה.
דְּבַר אַחַר מַה כְּלָה מִתְקַשְׁטֵת בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבַּעָה קְשׁוּטִין, הֵן הָאֲמוּרִים בְּסִפְרֵי יִשְׁעִיה
(ישעי' ג יח. כד) אֵף תִּלְמִיד חֲכָם צְרִיף לְהִיּוֹת
בְּקִי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּעָה סְפָרִים: לְדַבֵּר אֶתְּוּ.
הַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים שְׁבוּאֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים:
לְדַבֵּר אֶתְּוּ. מְלַמֵּד שְׁהִיָּה מֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ מִפִּי
הַגְּבוּרָה וְחוֹזְרִין וְשׁוֹנִין אֶת הַהֲלָכָה שְׁנִיָּה
יְחַד: לַחַת. לַחַת כְּתִיב שְׁהִיָּו שְׁתִּיָּהֶם שׁוֹתֵי:
לֵב 6 כִּי בִשְׁשׁ מֹשֶׁה. כְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹן אַחֲוֵה,
וְכֵן בִּשְׁשׁ רַכְבוֹ, (סופטי' כ כח), וַיִּחִילוּ עַד בּוֹשׁ
(ש' ג כה) כִּי בְּשַׁעֲלָה מֹשֶׁה לְהָר אָמַר לָהֶם
לְסוֹף אַרְבַּעִים יוֹם אָנִי בָּא בְּתוֹךְ שֵׁשׁ שְׁעוֹת.

תפסיר רס"ג

יִדְעֵנוּ מָה־הִיָּה לֹוּ: וְחָזָא עֲמָא.

אָרִי אַחֲרֵי מֹשֶׁה לְמִיחַת מִן טוֹרָא.

וְאַתְכְּנִישׁ עֲמָא עַל אֶהְרֹן. וְאָמְרוּ לִיָּה

קוּם עֲבִיד לְנָא דְחֻלָּן. דִּיהֲכוּן קְדַמְנָא.

אָרִי דִין מֹשֶׁה גּוֹבְרָא. דְאַסְקְנָא מֵאַרְעָא

דְּמִצְרַיִם. לָא יִדְעָנָא מָא הָוָה לִיָּה:

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶהְרֹן

פִּרְקוּ נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר

בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי:

וְאָמַר לְהוֹן אֶהְרֹן. פִּרְקוּ קְדָשֵׁי דְדִהָבָא. דְּבִאוּדְנִי נְשִׁיכוּן. בְּנִיכוּן

וּבְנֵיכֶם וְאִיתוּ לְוֹתֵי: וַיִּתְּפֹרְקוּ כָּל־הָעָם אֶת־נִזְמֵי

הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיְבִיאוּ אֶל־אֶהְרֹן: וּפִרְקוּ

כָּל עֲמָא. יֵת קְדָשֵׁי דְדִהָבָא דְּבִאוּדְנִיהוֹן. וְאִיתִיאוּ לְוֹת אֶהְרֹן:

וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֲרָט וַיַּעֲשֶׂהוּ

נְעֵלָם מָא כָּאן מִן אִמְרָה:

(ב) פְּקָאֵל לְהֵם הֶרֶוֹן. פְּכוּ

אֲשֵׁנָאֵף אֶלְדִּי־הֵב. אֶלְתִּי פִי

אֶדְיָאן נְסֵאֲכֶם. בְּנֵיכֶם

וּבְנֵי־אֲתֶכֶם. וְאִיתוּנִי בְּהָא:

(ג) פְּפֹךְ גְּמִיעַ אֶלְקוּם. אֲשֵׁנָאֵף

אֶלְדִּי־הֵב אֶלְתִּי פִי אֶדְיָאֲנֵהֶם.

וְאִתוּ בְּהָא אֶלְיִ הֶרֶוֹן:

(ד) פְּאֶכִּידִ דְּיֶאֱלֵךְ מִנְהֶם. וְאָמַר

— רס"י —

דְּוַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֲרָט. יֵשׁ לְתַרְגְּמוֹ בְּשֵׁנֵי פְּנִים
הָאֲדָר, וַיַּצֵּר לְשׁוֹן קְשִׁירָה, בַּחֲרָט לְשׁוֹן סוּדָר,
כְּמוֹ (יִשְׁעִיכ ג 6) וְהַמְטָפְחוֹת וְהַחֲרִיטִים,
(מִלְכִּיס ז ה כג) וַיַּצֵּר בְּכָרִים כְּסָף בְּשֵׁנֵי
חֲרִיטִים. וְהַשְּׁנֵי, וַיַּצֵּר לְשׁוֹן צוּרָה, בַּחֲרָט כְּלֵי
אֲמִנּוֹת הַצּוּרְפִין, שְׁחוֹרְצִין וְחוֹרְטִין בּוֹ צוּרוֹת
בְּזָהָב כְּעֵט סוּפֵר הַחוּרֵט אוֹתִיוֹת בְּלוֹחוֹת
וּפְנֻקְסִין, כְּמוֹ (יִשְׁעִיכ ס 6) וּכְתָב עֲלָיו בַּחֲרָט
אֲנוּשׁ. וְזֶהוּ שְׁתַּרְגֵּם אֲנָקְלוֹס וְצַר יִתִּיה בְּזִיפָא,
לְשׁוֹן זִיּוֹף הוּא כְּלֵי אֲמִנּוֹת שְׁחוֹרְצִין בּוֹ בְּזָהָב

בְּהַ עֲתִה צְרִיכִין אֲנוּ לְאַלְהוֹת, אֲשֶׁר יִלְכוּ
לְפָנֵינוּ: ז בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם. אָמַר אֶהְרֹן בְּלָבוֹ
הַנְּשִׁים וְהַיְלָדִים חֲסִים עַל תְּכַשִּׁיטֵיהֶן, שְׁמָא
יִתְעַכֵּב הַדְּבָר, וּבְתוֹף כֶּךָ יָבֵא מֹשֶׁה, וְהֵם לֹא
הִמְתִּינוּ וּפִרְקוּ מֵעַל עֲצָמָן: פִּרְקוּ. לְשׁוֹן צוּוּי,
מִגְזֵרַת פִּרְק לְיַחֲדִי, כְּמוֹ בְּרָכָה, מִגְזֵרַת בְּרָךְ:
ג וַיִּתְּפֹרְקוּ. לְשׁוֹן פִּרְיֶקַת מִשָּׂא, כְּשֶׁנְּטָלוּם
מֵאָזְנֵיהֶם נִמְצְאוּ הֵם מְפוֹרְקִים מִנְזַמְיָהֶם,
דִּישְׁקִרִיִּיכִי זִלְעֵי: אֶת נִזְמֵי. כְּמוֹ מְנֻזְמִי, כְּמוֹ
(שְׁמוֹת ט כט) כְּצִאֲתֵי אֶת הָעִיר, מִן הָעִיר:

זֶלְקֵךְ הַדְּקָדוּק: בַּפִּרְקוֹ נִזְמֵי הַזֶּהָב. הַפ"א בְּקִמְץ רַחֵב וְהַשׁוֹא שְׁבִרִיִּישׁ נַע מִפְּנֵי הַמֵּאֲרִיךְ
שְׁבַפ"א, וְהוּא עַל מִשְׁקַל וְהֵנָּה חֲרָבוֹ פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְעִיזִין רַד"ק שְׂרֵשׁ חֲרָב. וְכֵן דַּעַת רַש"י שְׁכַתֵּב
שְׁהוּא עַל מִשְׁקַל בְּרָכוֹ לְרַבִּים בְּרֵךְ לִיחִיד וְדוּ"ק. וְז' מֶלֶךְ בִּירְמִיָּה סִימֵן ב' הִבִּיא מִשֵּׁם הַמוֹסְרָה
וְהַמְדַקְדָּקִים כַּמ"ש רַד"ק ג"כ ע"ש:

תפסיד רס"ג

מן צוֹרָה בְּקֶאֱלֶב. וְצִנְעָה עֲגֹלָא
מִסְבוּכָא. וְקִאלוּ הִדִּיא רַבֵּךְ יֵא
אַל אִסְרָאִיל. אֶלְדִּי אֲצַעֲדֵךְ מִן
בְּלֵד מִצְרַיִם: (ה) פִּלְמָא רָאָא הִרוּן
דִּיאֶלְךָ. בְּנָא מִדְּבַחָא בִּין יְדֵיהּ.
וְנֹאדָא וְקֹאֵל. חֵג לְלֵה גִידָא:
(ו) פֶּאֶדְלָגוּ בְּאֶלְגֻדָּאָהּ. וְקִרְבּוּ
צִוְאַעֲדָא. וְדִבְחּוּ דִּבְאַיִחַ
סְלֵאמָה. וְגִלְס אֶלְקוּם לִיאֶכְלוּ

עֲגֹל מִסְכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה
אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְנָסִיב מִיַּדְהוֹן. וְצַר יִתִּיָּה בְּזִיפָא. וְעַבְדִּיה
עֵיגֵל מִתְכָּא. וַאֲמָרוּ. אֵלֵיךְ דְּחִלְתָּךְ
יִשְׂרָאֵל. דִּיאֶסְקוּךְ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:

וַיֵּרָא אֶהֱרֹן וַיְבִן מִזְבֵּחַ

לְפָנָיו וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר חֵג לִיהוָה מִחָר:

וַחֲזָא אֶהֱרֹן. וּבְנָא מִדְּבַחָא קְדָמוּהֵי. וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַאֲמַר. חֵגָא קְדָם יי

מִחָר: וַיִּשְׁכְּמוּ מִמִּחֲרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ

שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וּשְׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק:

— רס"ג —

הָיָה לוֹ פֶּה לְדַחֲוֹתֵם לְגַמְרֵי: וַיְבִן מִזְבֵּחַ.
לְדַחֲוֹתֵם: וַיֹּאמֶר חֵג לַה' מִחָר. וְלֹא הָיוּם,
שָׁמָּא יָבֵא מִשָּׁה קוּדָם שְׂעִבְדוּהוּ, וְהוּ פִּשְׁוֹטוּ.
וּמְדַרְשׁוּ בְּוִיקְרָא רַבָּה (י, ג) דְּבָרִים הִרְבֵּה
רָאָה אֶהֱרֹן, רָאָה חוּר בֵּן אַחֲוֹתוֹ, שְׁהָיָה
מוֹכִיחֵם וְהִרְגוּהוּ, וְהוּ וַיְבִן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו. וַיְבִן
מִזְבֵּיחַ לְפָנָיו. וְעוֹד רָאָה וַאֲמַר מוּטָב שְׂתִילָה
בִּי הַסְרַחֲוֹן וְלֹא בְּהֵם, וְעוֹד רָאָה וַאֲמַר אִם
הֵם בּוֹנִים אוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ, זֶה מְבִיא צְרוּר וְזֶה
מְבִיא אֶבֶן, וְנִמְצָאת מְלֹאכְתָן נַעֲשִׂית בְּבֵת
אַחַת, מִתּוֹךְ שְׁאֲנֵי בּוֹנֵה אוֹתוֹ וּמִתְעַצֵּל
בְּמִלְאכְתֵּי, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִשָּׁה בָּא:
חֵג לַה'. בְּלָבוּ הָיָה לְשָׁמַיִם, בְּטוּחַ הָיָה שְׂבִיבָא
מִשָּׁה, וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַמִּקּוּם: וַיִּשְׁכְּמוּ. הַשְׁטָן
זָרוּם כְּדִי שְׂחִטָּאוּ: לְצַחֵק. יֵשׁ בְּפִשְׁמַע הָיָה
גְלוּי עֲרִיזוֹת, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמָר (צִרְכְּשִׁית לט יז) לְצַחֵק
בִּי, וּשְׂפִיכוֹת דְּמִיִּם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמָר (שְׁמוּאֵל ז' יז)

אוֹתִיּוֹת וּשְׂקָדִים, שְׁקוּרִין צִלְטוּ נִיאִי"ל וּמְזִיפִין עַל
יְדוֹ חוֹתְמָת: עֲגֹל מִסְכָּה. בֵּינָן שְׁהַשְׁלִיכוּ
לְכוּר, בָּאוּ מְכַשְׁפֵי עֲרַב רַב שְׁעֵלוּ עִמָּהֶם
מִמִּצְרַיִם וַעֲשִׂאוּהוּ בְּכַשְׁפִּים וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
מִיכָּה הָיָה שֵׁם שְׂעִצָא מִתּוֹךְ דְּמוּסֵי בְּנֵי
שְׁנַתְמַעַף בּוּ בְּמִצְרַיִם, וְהָיָה בִּידוֹ שֵׁם, וְטַס
שְׂכַתָּב בּוּ מִשָּׁה עֲלָה שׁוּר, עֲלָה שׁוּר,
לְהַעֲלוֹת אֶרְוֹנוֹ שְׁלִיִּסְף מִתּוֹךְ גִּילּוּס,
וְהַשְׁלִיכוּ לְתוֹךְ הַכּוּר וַיִּצָא הָעֲגֹל: מִסְכָּה.
לְשׁוֹן מִתְכָּת. דְּבַר אַחַר מֵאָה עֲשָׂרִים וְחִמְשָׁה
קְנִטְרִין וְהָב הָיָה בּוּ, כְּגִימְטְרִיא שְׁלִיִּמְסְכָה:
אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ. וְלֹא נֹאמַר אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ,
מִכָּאן שְׁעֲרַב רַב שְׁעֵלוּ מִמִּצְרַיִם, הֵם שְׁנִקְהֵלוּ
עַל אֶהֱרֹן, וְהֵם שְׁעִשְׂאוּהוּ, וְאַחַר כֶּף הִטְעוּ
אֶת יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו: וַיֵּרָא אֶהֱרֹן. שְׁהָיָה בּוּ
רוּחַ חַיִּים, שְׁנֹאֲמָר (סְכִלִּיס קו כ) בְּתַבְּנִית שׁוּר
אוֹכֵל עֵשֶׂב, וְרָאָה שְׁהַצְּלִיחַ מַעֲשֵׂה שְׁטָן, וְלֹא

תפסיר רס"ג

וַיִּשְׂרְבוּ. וְקָאמוּ לְיַלְעָבוּ: (ז) פְּקָאֵל אֱלֹהִים לְמוֹסֵי אֲמִי' אֲנֹל. פֶּאֶן קֵד אֶפְסֵד קוֹמֵד. אֱלֹדִין אֶצְעֵדְתֶּם מִן בְּלֵד מִצְרַיִם: (ח) וְאֵלֹהֵי סְרִיעָא. עַן אֱלֹדִין אֶצְעֵדְתֶּם בְּהַ. וְצִנְעוּ לָהֶם עֲגֵלָא מְסֻבּוֹפָא. וְסִגְדוּ לֵיהּ וְדִבְחוּ לֵיהּ. וְקָאֵלוּ. הֲדֵיא רַבֵּד יֵא אֵל אִסְרָאֵיל. אֱלֹדִין אֶצְעֵדְד מִן בְּלֵד מִצְרַיִם: (ט) וְקָאֵל אֱלֹהִים לְמוֹסֵי. קֵד עֲלֵמַת. אֵן הוֹלֵאֵי אֱלֹקִים צִעָאֵב אֱלֹרְקָאֵב: (י) וְאֵלֵאֵן אֵן כְּפֵאת

וַאֲקִדְיֵמוּ בְיוֹמָא דְבִתְרוּהֵי. וְאֶסִיקוּ עֲלֹן. וְקָרִיבוּ נִכְסָן. וְאֶסְחָר עֲמָא לְמִיכַל וּלְמִשְׁתֵּי. וְקָמוּ לְחִיּיבָא: **פ** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּךְ-רֹד פִּי שַׁחַת עַמֶּךָ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה. אֵיזִיל חוֹת. אֵרִי חֲבִיל עַמֶּךָ. דְּאֶסִיקְתָּא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם: **ה** סָרוּ מִהַר מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוּ לָהֶם עֲגֹל מִסְכָּה וַיִּשְׂתַּחֲוּ-לוֹ וַיִּזְבְּחוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: סטוּ בְּפִרְיעַ. מִן אֹרְחָא דְּפִקִידְתֵּנוּן. עֲבָדוּ לְהוֹן. עֵיגֵל מִתְכָּא. וְסִגְדוּ לֵיהּ וְדִבְחוּ לֵיהּ. וְאֵמְרוּ. אֵלֵינוּ דְּחַלְתְּךָ יִשְׂרָאֵל. דְּאֶסְקוּךָ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם: **ט** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת-הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם-קִשָּׁה-עֲרָף הוּא: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. גְּלִי קִדְמֵי עַמֵּי הַדִּין. וְהָא עִם קִשֵּׁי קִדְל הוּא: **ד** וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִּי

— כש"י —

יְקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ, אַף כָּאֵן נִהְרַג חוֹר: **ז** וַיְדַבֵּר. לְשׁוֹן קוֹשֵׁי הוּא, כְּמוֹ (בְּכַסֻּסִית מִכ ז) וַיְדַבֵּר אֲתֶם קְשׁוּתוֹ: **לך רד.** מִגְדֵּלְתָּהּ, לֹא נִתְתִי לָךְ גְּדֵלָה אֵלֵא בְּשִׁבְלִים. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה נִתְנַגְּדָה מִשָּׁה מִפִּי בֵּית דִּין שְׁלַמְעֵלָה: **שַׁחַת עַמֶּךָ.** שַׁחַת הָעַם לֹא נֶאֱמַר

אֵלֵא עַמֶּךָ, עֲרַב רַב שְׁקִבְלֵת מֵעַצְמָךְ וּגְיֵרְתֶּם וְלֹא נִמְלַכְתָּ בֵּי, וְאֶמְרַת טוֹב שִׁיבְדְּקוּ גְרִים בְּשִׁכְיִנְדָה, הֵם שַׁחְתּוּ וְהִשְׁחִיתוּ: **ט** קִשָּׁה עֲרָף. מְחֹרְזִין קִשֵּׁי עֲרָפִים לְנֶגֶד מוֹכִיחֵיהֶם, וּמְמַאֲנִים לְשִׁמוּעַ: **י** הִנֵּיחָה לִּי. עֲדִין לֹא שְׁמַעְנָה שְׁהַתְּפַלֵּל מִשָּׁה עֲלֵיהֶם, וְהוּא אוֹמֵר הִנֵּיחָה

זֶלֶק הַדְּקִדּוֹק: **ז** אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ. קִדְמָא צִירֵי תַנְיִנָא חִירָק, וְסִימָן אַחֵי:

תפסיד רס"ג

עַן אֶלְתַּשְׁפֵּעַ. אֲשֶׁתֵּד גִּצְיָבִי
עֲלֵיהֶם וְאֶפְנִיתֶהֶם. וְאֶצְנַע מִנְּךָ
אִמָּה עֲצִימָה: יא) פֶּאֶבְתְּהֶל
מוֹסִי אֵלַי אֱלֹהֵי רַבָּה. וְקֹאֵל
יֵא רַב. לֹא יִשְׁתַּד גִּצְיָבֵךְ עֲלַי
קוֹמֵךְ. אֶלְדִּי אֶכְרַגְתֶּהֶם מִן
בְּלֵד מִצְרַיִם. בְּקוֹוֹה עֲצִימָה וּבִיד
שִׁדְיָה: יב) וְלֹא יִקְוֹל
אֶלְמִצְרַיִן. אֲנִי אֶכְרַגְתֶּם בְּשֵׁר
לְקוֹתְלֶהֶם פִּי מֵא בֵּין אֶלְגִּבְאֵל.
וְיִפְנִיחֶם עַן וְגַה אֶלְאַרְץ.
אַרְגַּע עַן שִׁדְהִי גִצְיָבֵךְ.
וְאַצְפַּח עַן אֶלְבְּלִיָּה לְקוֹמֵךְ:

וַיַּחַר-אַפִּי בָהֶם וְאֶכְלֵם
וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל:
וּכְעַן אָנֹכְךָ בְּעוֹתֶךָ מִן קְדָמַי. וַיִּתְקַף רוּגְזִי
בְּהוֹן וְאֶשְׁיִצִּינוּךָ. וְאַעֲבִיד יְתָךְ לְעַם סְגִי:
וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת-פְּנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵיו וַיֹּאמֶר לְמָה
יְהוָה יַחַרְהֵ אֶפְךָ בְּעַמֶּךָ
אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל וּבִיד

חֲזָקָה: וְצִלִּי מֹשֶׁה. קָדָם יי אֱלֹהֵיהָ.

וְאָמַר. לְמָא יי יִתְקַף רוּגְזְךָ בְּעַמֶּךָ. דְּאַפִּיקְתָּא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. בְּחִיל
רַב וּבִיד תְּקִיפָא: יב לְמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לְאֹמֵר
בְּרַעַה הוֹצִיאָם לְהַרְגָם אֶתְם בְּהָרִים וּלְכַלְתֶּם
מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוּב מִחֲרוֹן אֶפְךָ וְהִנַּחְתֶּם
עַל-הָרַעַה לְעַמֶּךָ: לְמָא יימְרוּן מִצְרַאֵי לְמִימַר. בְּבִישָׂא

— כ"ג —

לִי אֵלָא כַּאן פֶּתַח לֹו פֶּתַח וְהוֹדִיעוּ שְׁהַדְבָר חֲכָם בְּחֻכְמָה. גְּבוּרָה בְּגִבּוּר: יב וְהִנַּחְתֶּם. הִתְעַשְׂתָּ
תְּלוּי בֹו שְׂאָם יִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לֹא יְכַלֵּם: מִחֲשֶׁבֶה אַחֲרַת לְהַטִּיב לָהֶם: עַל הָרַעַה.
יֵא לְמָה ה' יַחַרְהֵ אֶפְךָ. כְּלוּם מִתְקַנָּא אֵלָא אֲשֶׁר חֲשַׁבְתָּ לָהֶם:

זֶלְקֵךְ הִרְקָדוּקֵךְ: יב וְהִנַּחְתֶּם עַל הָרַעַה. גִּרְסַת הַקְּדָמוֹנִים וְכָל הַדְּפוּסִים וְאַתִּיב, כִּי הוּא פוֹעֵל
יֹוצָא לְאַחַר. וְלֹזָה תִּיקֵן הַלְשׁוֹן כִּי פוֹעֵל אֵדָם יִשְׁלַם לֹו הַכוּוֹנָה, הַפוֹעֵל עֲצָמוֹ מִשְׁלַם לֹו. כִּי
בְּמַעֲשֵׂה הָרַע נִבְרָא מִשְׁחִית וְהוּא מִיִּסְרוֹ וְכֵן אִמַר הַנְּבִיא תִיִסְרֵךְ רַעַתְךָ, וְכֵן אִיתָא בְּזוּהַר גַּם ה'
הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ, אַעֲבִר לִיָּה מִקְמִיָּה כִּי מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הָרַעוֹת. וְאֵל יִקְשֶׁה לְךָ אִמְרוֹ
דְּמִלִּילְתָא, כִּי הַכוּוֹנָה בֹו גִזִּירַת הַגּוֹזֵר בְּרוּךְ הוּא שְׁגוֹר שְׁגוּלָל אֲבָן אֵלִיו תְּשׁוּב וְכַעֲנִין תִּמּוֹת
רַשַׁע רַעַה. וְהַמְהַפֵּךְ לְתַרְגוּם טוֹב, מִהַפֵּךְ הַכוּוֹנָה וּמַגְדֵּף. וְעַד נֹאמֵן לֹזָה מָה שְׁתַּרְגֵּם יוֹנְתָן בִּיוֹנָה
וּמִתִּיב מִמִּירְיָה מִלְּאִיתָאָה בִישָׂא:

תפסיר רס"ג

(ג) ואדכר לאברהם ויצחק ואסראל עבדך. אלדי אקסמת להם באסמך. וקלת להם. אכתיר נסלכם. כפואכב אלסמא. וגמיע אלבלד אלדי אקסמת. אעטיה לנסלכם. ויחזונה אלי אלדיר: (יד) פצפח אללה. ען אלבלייה. אלתי קאל אן יחלהא בקומה:

אפיקנון לקטלא יתהון ביני טוריִא. ולשיציותהון. מעל אפי ארעא. תוב מתקוף ריגזך. ואתיב מן בשתא דמלילתא למעבד לעמד:

זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את-זרעכם ככוכבי השמים וכל-

הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: אדכר. לאברהם ליצחק ולישראל עבדך. דקיימתא להון במימרך. ומלילתא עמהון. אסגי ית בניכון. ככוכבי שמיא. וכל ארעא הדא דאמרית. אתין לבניכון. ויחסנון לעלם: וינחם יהוה על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו: ותב יי. מן בשתא. דמליל למעבד לעמיה: פ

— כ"י —

של-שלש רגלים אינו עומד לפניך בשעת בעסך, קל וחמר לכסא של-רגל אחת: אשר נשבעת להם בך. לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בקרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קים ושבועתך קימת לעולם, שנאמר (ברא' כג טז) בי נשבעתי נאם ה', וליצחק נאמר (שס כו ג) והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (שס לז יב) אני אל שדי פרה ורבה, נשבע לו באל שדי:

יג זכר לאברהם. אם עברו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה נסיונות ועדין לא קבל שכרו, תנהו לו, ויצאו עשרה בעשרה: לאברהם ליצחק ולישראל. אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לשרף עליך באור כשדים. אם להריגה, זכור ליצחק שפשט צנארו לעקידה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן, ואם אינן נצולין בזכותן, מדה אתה אומר לי (פסוק י) ואעשה אותך לגוי גדול, ואם פסא

תפסיד דס"ג

טו) ת'ם ולא מוסי' ונזל מן אלגבל. ולוחי אלשהאדה בידה. לוחין מכתובין מן גאנביהמא. מן דאכל ומן כ'ארג: טז) ואללוחין המא צנעה' אללה. ואלפתאב הו כתאב אללה. מחפור עליהמא: יז) פסמע יהושע. צות אלקום פי תגליבהם פקאל למוסי'. צות חרב פי אלעספר: יח) וקאל. ליס הו צות ידל עלי צ'פר. ולא צות ידל עלי הזימה.

טו ויפן וירד

רביעי בספרי תימן

מִשֶׁה מִן־הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת
הָעֵדֻת בִּידוֹ לַחַת פְּתָבִים
מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה

הֵם פְּתָבִים: וְאֵת־פָּנָי. וּנְחַת מִשֶׁה
מִן טוֹרָא. וּתְרִין לוחי סְהַדוּתָא בִּידֵיהּ.
לוחי. פְּתִיבִין מִתְרִין עֲבָרֵיהוֹן. מִפָּא
וּמִפָּא אַנוֹן פְּתִיבִין: טו וְהִלַּחַת

מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה
וְהַמְּכָתָב מִכְּתָב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל־

הַלְּחָת: וְלוחיָא. עוּבְדָא דִּי אַנוֹן. וּכְתָבָא. פְּתָבָא דִּי הוּא. מְפָרֵשׁ

עַל לוחיָא: טו וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעַם בְּרַעַה

וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְּחָמָה בְּמַחְנֶה: וַיִּשְׁמַע

יְהוֹשֻׁעַ. ית קל עמא פד מיבבין. וַאֲמַר לְמֹשֶׁה. קל קרבא בְּמִשְׁרִיתָא:

טו וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת

חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אַנְכֵי שְׁמַע: וַאֲמַר. לָא קל

גְּבָרִין דְּנִצְחִין בְּקִרְבָּא. וְאִף לָא קל חֲלָשִׁין דְּמִתְבָּרִין. קל דְּמַחֲבִיבִין.

— רש"י —

חרת וחרט אַחַד הוּא, שְׁנֵיהֶם לְשׁוֹן חֲקוּק
אנטייליי"ר בלעז: יח בְּרַעַה. בְּהַרְיַעוּ, שְׁהִיוּ
מְרִיעִים וּשְׂמֵחִים וְצוֹחֲקִים: יח אֵין קוֹל עֲנוֹת
גְּבוּרָה. אֵין חֲקוּל הוּא נְרָאָה קוֹל עֲנִית
גְּבוּרִים הַצּוֹעֲקִים נִצְחוֹן וְלֹא קוֹל חֲלָשִׁים
שְׁצוֹעֲקִים וְיֵאוּ נִיסָה: קוֹל עֲנוֹת. קוֹל חֲרוּפִין

טו מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם. הָיוּ הָאוֹתִיּוֹת נִקְרָאוֹת.
וּמַעֲשֵׂה נִסִּים הָיָה: טו מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה.
כְּמַשְׁמַעוֹ הוּא בְּכַבּוּדוֹ עֲשָׂאן. דְּבַר אַחַר
כְּאֵדָם הָאוֹמֵר לְחַבְרוּ כָּל עֲסָקִיו שְׁלִפְלוּנֵי
בְּמִלְאֲכַת פְּלוּנִית, כָּךְ כָּל שְׁעִשׂוּעֵיו
שְׁלִי־חֲקוּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתוֹרָה: חֲרוּת. לְשׁוֹן

תפסיר רס"ג

בל צות צ'וצ'א. אָנא סאמע: (יט) פֿלמא קרב מן אלעסכר. רא' אלעגל וטבול. פאשית' ג'צ'ב מוסי. וטרח אללוחין מן ידיה. ופסרהמא אספל אלגבל: (כ) פאכ'ד' אלעגל אלד' צנעו ואחרקה באלנאר. ובבדה באלמברד אלי' אן דק. וד'ראה עלי' וגה אלמא וסקא בני אסראיל אבאחה: (כא) וקאל מוסי' להרון. מא צנע בך הולאי אלקום. אד' גלבת עליהם

אָנא שָׁמַע: יִט וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב
אֶל-הַמִּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-
הָעֶגְלָה וּמַחֲלֹת וַיַּחֲרֹף
מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ (כ' מידו) מִיָּדוֹ
אֶת-הַלֶּחֶת וַיִּשְׂבֵּר אֶתָם
תַּחַת הַהָר: וַהֲוֶה. פֶּד קָרִיב
לְמִשְׁרֵיתָא. וְחֹזָא יֵת עֲגֵלָא וְחַנְגִּין. וְתַקִּיף
רוּגְזָא דְמֹשֶׁה. וּרְמָא מִיְדוּהֵי יֵת לוּחֵיָא.
וְתַבֵּר יֵתְהוֹן בְּשַׁפּוּלֵי טוֹרָא: כ' וַיִּקַּח

אֶת-הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד
אֲשֶׁר-דָּק וַיִּזַּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׂק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: וְנָסִיב. יֵת עֲגֵלָא דְעַבְדוֹ וְאוֹקִיד בְּנוֹרָא. וְשָׁף
עַד דְהָוָא דְקִיק. וּדְרָא עַל אַפֵּי מַיָּא. וְאַשְׁקִי יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(חמשה הפסוקים הבאים, אין מתרגמין בציבור) כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-
אַהֲרֹן מַה-עָשָׂה לָךְ הָעַם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ עָלָיו

— רס"י —

בה דגן וקטניות: וישק את בני ישראל. נתפון לברקן כסוטות. שלש מיתות נדונו שם אם יש עדים והתראה בסניף, כמשפט אנשי עיר הנודחת שהן מרבים, עדים בלא התראה במגפה, שנאמר (פסוק לט) ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם: כה מה עשה לך העם הזה. כמה יסורים (סבלת) שיסרוך [סבלת].

וגדופין המענין את נפש שומען כשנאמרין לו: יט וישלך מידיו וגוי. אמר מה פסח שהיא אחת מן המצות, אמרה תורה (שמות יז מג) כל בן נכר לא יאכל בו, התורה בלה פאן, וכל ישראל משמדים ואתנה להם: תחת ההר. לרגלי ההר: כ ויזר. לשון נפון, וכן (מיוז יט טו) יזרה על נדחו גפרית, וכן (משלי ו י) כי הנם מזורה הרשת, שזרין

תפסיד רס"ג

כְּטִייהַ עֲצִימָה: (כב) קאל. לא
ישתד ג'צ'ב סידי. אנת עאלם
באלקום. אנהם שרירין:
(כג) פקאלו לי אצנע לנא
מעבודא. יסיר בין ידינא. פאן
דאלד אלרגל מוסי. אלדי
אצעדנא מן בלד מצר. לם
נעלם מא פאן מן אמרה:
(כד) פקלת להם למן ד'הב.
פפכזה ואתוני בה פטרחתה פי
אלנאר. וכרג הד' אלעגל:
(כה) פלמא ראי מוסי אלקום.
אנהם מכשופין. אד' פשף הרון.
ד'י אלשין מן מקאומיהם:

חַטָּאָה גְּדֹלָה: (וְאָמַר מֹשֶׁה
לְאַהֲרֹן. מָה עָבַד לָךְ עִמָּא הַדִּין.
אָרִי אֵיתִיתָא עֲלוּהִי חוּבָא רַבָּא:
כַּב וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֱלֹהֵי יַחַד
אֵף אֲדַנִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־
הָעַם כִּי בָרַע הוּא: (וְאָמַר
אַהֲרֹן. לֹא יִתְקַף רוּגְזָא דְרַבּוּנִי. אֵת
יָדַעְתָּ יְת עִמָּא. אָרִי בְּבִישׁ הוּא:
כַּג וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה־לָנוּ
אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ

**כִּי־זֶה | מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה־הָיָה לוֹ:** (וְאָמְרוּ לִי. עֲבִיד לָנָא
דְּחַלְן. דִּיהֲכוּן קְדַמָּנָא. אָרִי דִּין מֹשֶׁה גּוּבְרָא. דְּאֶסְקְנָא מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם. לֹא יָדַעְנָא מָה הָוָה לִי: כַּד וַאֲמַר לְהֵם לְמִי זֶהב
הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וַאֲשַׁלְּכֵהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֶגְלָה
הַזֹּה: (וְאָמְרִית לְהוֹן לְמִן דְּהָבָא. פְּרִיקוּ וַיְהִיבוּ לִי. וּרְמִיתִיהּ בְּנוֹרָא.
וּנְפַק עֶגְלָא הַדִּין: כַּד וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעַם כִּי פָרַע
הוּא כִּי־פָרַעַה אֶהְרֹן לְשִׁמְצָה בְּקַמִּיהֶם:

— כ"ג —

ויתנו לי: ואשלכהו באש. ולא ידעתי שיצא
העגל הזה ויצא: ככ פרוע. מגלה. נתגלה
שמצו וקלונג, כמו (צמדכ כ יח) ופרע את
ראש האשה: לשמצה בקמיהם. להיות

עד שלא תביא עליהם חטא זה: ככ כי ברע
הוא. בדרך רע הם הולכין תמיד ובנסיונות
לפני המקום: כד ואמר להם. אמרתי להם
דבר אחד למי זהב לבר, והם מהרו והתפרקו

תפסיר רס"ג

(כו) פוקף מוסיי בבאב אלעספר. וקאל. מן ללה יקבל אלוי. פאגתמע אליה גמיע בני לוי: (כו) פקאל להם. כדא קאל אללה אלאה אסראיל. יתקלד כל רגל מנכס סיפה. ואמצו וארגעו. מן באב אלוי באב פי אלעספר. ויקתל כל רגל חתיי אכיה וצאחבה וקריבה: (כח) פצנעו בני לוי פכוא אמרהם מוסיי. פוקע מן אלקום פי דיאלד אליום. שביה בתלאתיי אלואף רגל: (כט) פקאל להם מוסיי. אכמלו

(וּחְזָא מֹשֶׁה יָת עַמָּא. אֲרִי בְטִיל הוּא. אֲרִי בְטִילֵנוּן אֶהְרֹן. לְאַסְבוּתְהוֹן שׁוּם בֵּישׁ לְדָרִיהוֹן:) (עד כאן אין מתרגמין בעיבור) **וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לַיהוָה אֵלֵי וַיֵּאסְפוּ אֵלָיו כָּל־בְּנֵי לְוִי:** וְקָם מֹשֶׁה בְּתֵרַע מִשְׁרֵיתָא. וַאֲמַר. מִן דְּחֻלְיָא דִּי יִיתוֹן לְוֹתֵי. וְאֵתְכְּנִישׁוּ לְוֹתֵיהּ כָּל בְּנֵי לְוִי: **כֹּה וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁיִמוּ אִישׁ־חֲרָבוֹ עַל־יָרְכוֹ עִבְרוּ וּשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה וְהִרְגוּ אִישׁ־אֶת־אֶחָיו וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־קָרְבוֹ:** וַאֲמַר לְהוֹן. כְּדָנָן אָמַר יי אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל. שׁוּן גְּבַר חֲרָבִיה עַל יִרְפִּיה. עִיבְרוּ וְתוּבוּ. מִתֵּרַע לְתֵרַע בְּמִשְׁרֵיתָא. וְקִטְלוּ גְּבַר יָת אַחֻוּהִי. וְגְבַר יָת חֲבֵרִיה וְאַנְשׁ יָת קְרִיבִיה: **כֹּה וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־לְוִי כַּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן־הָעַם בַּיּוֹם הַהוּא כֶּשֶׁלְשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ:** וְעִבְדוּ בְנֵי לְוִי בְּפִתְגָמָא דְּמֹשֶׁה. וְנִפְּל מִן עַמָּא בַּיּוֹמָא הַהוּא. כֶּשֶׁת אֲלָפִין גּוּבְרָא: **כֹּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מַלְאֵו יְדָכֶם**

— כ"י —

לָהֶם הַדְּבָר הַזֶּה לְגִנּוּת בְּפִי כָּל הַקְּמִים וְהִכְּן אָמַר, (שמות כז יט) זֹכֶר לְאֱלֹהִים יִחְרָם, עֲלֵיהֶם: כו מי לה' אלוי. יבא אלוי: כל בני לוי. מפאן שְׁכַל הַשְּׁבֹט כְּשֶׁר: כו כֹּה אָמַר וְגו'. כְּךָ שְׁנוּיָה בְּמִכְלִיתָא: אַחֻוּ. מֵאֲמוּ וְהוּא מִיִּשְׂרָאֵל: כט מִלְאֵו יְדָכֶם. אַתֶּם הַחֹרְגִים

תפסיד רס"ג

וּאִגְבַּכֶּם אֱלֹהִים לְלֶה. כֹּל רֶגֶל
חֲתִי בְּאִבְנֵה וְאִכִּיָּה. וְתַחֲלֵ
עֲלֵיכֶם אֱלֹהִים בְּרִכָּה: (ל) וְלֹמֵא
כָּאן מִן גִּד. קֹאֵל מוֹסִי
לְאֱלֹקִים. אַנְתֶּם אֲכִטְאֲתֶם
כִּטְיִיָּה עֲצִימָה. וְאַלְאָן אֲצַעַד
אֱלִי אֱלֵלָה. לְעַל אֲסַתְגִּפֶּר עֵן
כִּטְיִיתְכֶם: (לא) פֶּרְגַע מוֹסִי.
אֱלִי אֱלֵלָה וְקֹאֵל. יֵא רַב. קֹד
אֲכִטְא הוֹלְאֵי אֱלֹקִים כִּטְיִיָּה
עֲצִימָה. וְצַנְעוּ לָהֶם מַעֲבֹדָא
מִן דִּיֶּהֱב: (לב) וְאַלְאָן אֵן
גִּפְרֵת כִּטְיִיתְהֶם. וְאַלְא

הַיּוֹם לִיְהוָה כִּי אִישׁ בָּבְנוּ
וּבְאֲחָיו וְלִתְּת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם
בְּרִכָּה: וְאָמַר מֹשֶׁה. קְרִיבוּ יָדִיכוֹן
יּוֹמָא דִּין קוֹרְבָנָא קָדָם יי. אֲרִי. גְּבַר
בְּבִרְיָה וּבְאֲחֹוּהִי. וְלֹאִיתְאָה עֲלֵיכוֹן.
יּוֹמָא דִּין בְּרִכּוֹן: ל וְיֵהִי מִמַּחֲרַת
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם
אַתֶּם חֲטָאתֶם חֲטָאָה
גְּדֹלָה וְעַתָּה אֵעֲלֶה אֶל־

יְהוָה אוֹלֵי אֲכַפְרָה בְּעַד חֲטָאתְכֶם: וְהוּהּ בְּיוֹמָא
דְּבַתְרוּהִי. וְאָמַר מֹשֶׁה לְעַמָּא. אַתּוֹן חֲבַתּוֹן חוֹבָא רַבָּא. וּכְעֵן אֶסְק
לְקָדָם יי. מָאִים אֲכַפֵּר עַל חוֹבֵיכוֹן: לֹא וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל־
יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי חֲטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדֹלָה
וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב: וְתַב מֹשֶׁה. לְקָדָם יי וַאֲמַר. בְּבָעוּ.
חָב. עַמָּא הַדִּין חוֹבָא רַבָּא. וְעַבְדוּ לְהוֹן דְּחַלָּן דְּדַהָב: לֹב וְעַתָּה
אִם־תִּשָּׂא חֲטָאתֶם וְאִם־אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרְךָ

— רס"י —

שְׁהִיָּה מְאָכִיל וּמִשְׁקָה אֶת בְּנוּ וּמְקַשְׁטוּ
וְתוֹלָה לוֹ כִּיס בְּצִנְאוֹרוֹ וּמַעֲמִידוֹ בְּפִתַח בֵּית
זוֹנוֹת, מַה יַּעֲשֶׂה הַבֶּן שְׂלֵא יִחְטָא: לֹב וְעַתָּה
אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם. הָרִי טוֹב, אֵינִי אוֹמֵר
לָךְ מִחְנֵי. וְאִם אֵין מִחְנֵי, וְזֶה מִקְרָא קֶצֶר, וְכֵן
הַרְבֵּה: מִסְפָּרְךָ. מִכָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, שְׂלֵא
יֹאמְרוּ עָלַי, שְׂלֵא הֵייתִי כְּדָאֵי לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם

אוֹתָם, בְּדַבֵּר זֶה תִּתְחַנְּכוּ לְהִיּוֹת כְּהֹנִים
לְמִקּוֹם: כִּי אִישׁ. מִכֶּם יִמְלֵא יָדוֹ בְּבְנוּ
וּבְאֲחָיו: לֹאֲכַפְרָה בְּעַד חֲטָאתְכֶם. אֲשִׁים
כֶּפֶר וְקִנּוּחַ וּסְתִימָה לְנִגְדַּח חֲטָאתְכֶם, לְהַבְדִּיל
בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַחֲטָא: לֹא אֱלֹהֵי זָהָב. אַתָּה הוּא
שְׁגַרְמַת לָהֶם, שְׁהַשְׁפַּעַת לָהֶם זָהָב וְכָל
חֲפָצְכֶם, מַה יַּעֲשׂוּ שְׂלֵא יִחְטָאוּ. מִשְׁלַח לְמַלְךְ

תפסיר רס"ג

אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: ובען אם שבקת
 לחוביהון. ואם לא. מחיני כען. מספרך
 דכתבתא: **לג** ויאמר יהוה
 אל-משה מי אשר
 חטא-לי אמחנו מספרי:
 ואמר יי למשה. מן דחב קדמי. אמחיניה
 מספרי: **לד** ועתה לך | נחה
 את-העם אל אשר-דברתי
 לך הנה מלאכי ילך
 לפניך וביום פקדי ופקדתי

פאמחיני. מן דיואנדך אלדי
 כתבתה פאסתרית: לג) פקאל
 לה אללה. אלדי אכטא לי.
 אמחיה מן דיואני: לד) ואלאן
 פאמץ סיר אלקום. אלי
 אלמוצע אלדי קלת לך.
 הודי מלכי יסיר בין ידיך. ופי
 יום מטאלבתי. אטאלבהם
 בכטאואהם: לה) פצדום
 אללה מן אלקום. עלי מא
 אצטנעו אלעגל. אלדי צנעה
 הרון: לג א) פקאל אללה
 למוסי. אמץ אצעד מן
 ההנא. אנת ואלקום.

עליהם חטאתם: ובען. איזיל דבר ית עמא. לאתר דמלילית
 לך. הא מלאכי יהך קדמך. וביום אסערותי. ואסער עליהון חוביהון:
לד ויגף יהוה את-העם על אשר עשו את-
 העגל אשר עשה אהרן: (פסוק זה אין מתרגמן בציבור) (ומחא יי
 ית עמא. על דאשתעבדו לעגלא. דעבד אהרן:) **ס לג** * וידבר
 יהוה אל-משה לך עליה מזה אתה והעם

— רס"י —

באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון
 העגל: לכ ויגף ה' את העם. מיתה בידי
 שמים, לעדים בלא התראתה:
לג 6 לך עליה מזה. ארץ ישראל גבוהה
 מכל הארצות, לכה נאמר עליה, דבר אחר
 כלפי שאמר לו בשעת הכעס (שמות לג ז) לך
 רד, אמר לו בשעת רצון לך עליה:

רחמים: לו אל אשר דברתי לך. יש פאן
 לך אצל דבור במקום אליך, וכן (מל"ט ז יט)
 לדבר לו על אדוניהו: הנה מלאכי. ולא
 אני: וביום פקדי וני. עתה שמעתי אליך
 מלכלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד
 עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן
 העון הזה עם שאר העונות, ואין פרענות

תפסיד רס"ג

אלדי אצעדוּתְהֶם מִן מִצְרַיִם.
אלי אלבלד. אלדי אקסמת.
לאברהים ויצחק ויעקוב
קאילא. לנסלכם אעטיה:
(ב) ואבעת' בין ידיך מלכא.
אטרד בה אלפנעאנין
ואלאמורין. ואלחתין
ואלפרזין. ואלחויין ואליבוסין:
(ג) אלי בלד יפיץ לבנא
ועסלא. לאני לא אצעד נורי פי
מא בינכם. לאנכם קום צעאב
אלרקאב. פלא אפניכם פי
אלטריק: (ד) פלמא סמע
אלקום. הדיא אלכ'בר אלסו

אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ
אֶתְנַנֶּה: וּמְלִיל יי עם משה איזיל
סק מפא. את ועמא. דאסיקתא מארעא
דמצרים. לארעא. דקיימית. לאברהם
ליצחק וליעקוב למימר. לבנד אתננה:
ב ושלחתי לפניך מלאך
וגרשתי את-הפנעני

הָאֹמְרֵי וְהַחֲתִי וְהַפְּרֹזִי הַחֹנִי וְהַיְבוּסִי: וְאֶשְׁלַח
קְדָמְךָ מַלְאָכָא. וְאֶתְּרִיד. ית פנענאי אמוראי. וחתאי ופרזאי. חואי
ויבוסאי: אֶל-אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וּדְבַשׁ כִּי לֹא
אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם-קִשָּׁה-עֲרַף אֶתָּה פֶּן-
אֶכְלֶךָ בַּדֶּרֶךְ: לָאָרֶע. עבדא חלב ודבש. ארי לא אסליק
שכינתי מבינד. ארי עם קשי קדל את. דלמא אשצינד באורחא:
ד וישמע העם את-הדבר הרע הזה ויתאבלו

— כס"י —

אתה והעם. כאן לא נאמר ועמך: לכה אני אומר לך ושלחתי לפניך מלאך:
ב וגרשתי את הפנעני וגוי. שש אמות דון. שש אמות דון. שש אמות דון.
והגרשתי עמך ופנה מפניהם מאליו: בקרבכם ואתם ממרים בי מרבה אני
ג אל ארץ זבת חלב ודבש. אני אומר עליכם ועם: אכלך. לשון כליין: ד הדבר
לך להעלותם: כי לא אעלה בקרבך. הרע. שאין השכינה שורה ומהלקת עמם:

זולק הדקדוק: ג פן אכלך בדרך. בא בפתח קטן תחת פתח גדול ומשפטו אכלך בפתח הכ"ף
ודגש הלמ"ד. והוקל כמו אחרף שמע לי (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

חזנו ולם יגעל כל אמר זייה עליה: ה) פקאל אללה למוסי. קל לבני אסראיל אנתם קום צעאב אלרקאב. פלו אני אצעדת נורי פי מא בינכם. טרפה ואחדה אפניתכם. ואלאן. אדימו עלי נזע זייכם. חתי אערפכם מא אצנע בכם: ו) פאדאם בני אסראיל. עלי נזע זייהם מן גבל חריב: ז) וכאן מוסי. יאכ'ד' אלכ'בא. פיצ'רבה כארג אלעספר בעידא מנה. ויסמיה מצ'רב

וּלֹא-שָׁתוּ אִישׁ עֵדָיו עָלָיו: ושמע עמא. ית פתגמא בישא. הדין ואתאבלו. ולא שווג. גבר תקון זיניה עלוהי: ה) ויאמר יהוה אל- משה אמר אל-בני- ישראל אתם עם-קשה- ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה

מה אעשה-לך: ואמר יי למשה. אימר לבני ישראל אתון עם קשי קדל. שעה חדא. אסליק שכינתי מבינך ואשצינך. וכען. אעד תקון זינך מנך. גלי קדמי מא אעביד לך: ויתנצלו בני- ישראל את-עדים מהר חורב: ואעדו בני ישראל ית תקון זינהון מטורא דחורב: ומשה יקח את-האהל ונטה-לו | מחוץ למחנה הרחק מן-המחנה

— רס"י —

עדיכם מעליכם: ואדעה מה אעשה לך. בפקדת שאר העון. אני יודע מה שבלבי לעשות לך: ואת עדים מהר חורב. את העדי שהיה בידם מהר חורב: ומשה. מאותו עון והלאה: יקח את האהל. לשון הנה הוא לזקח אהל ונוטהו מחוץ למחנה, אמר מנדה לרב, מנדה לתלמיד: הרחק. אלפים אמה, פענן שנאמר (יכושע ג ז) אף

איש עדי. בתרים שנתנו להם בחורב. כשאמרו נעשה ונשמע: כ רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך. אם אעלה בקרבך, ואתם ממרים בי בקשיות ערפכם, אזעום עליכם רגע אחד, שהוא שיעור ועמו, שנאמר (ישעי כו ט) חבי כמעט רגע עד יעבר ועם, ואכלה אתכם, לפיכך טוב לכם שאשלח מלאך: ועתה. פרענות זו תלקו מיד, שתורידו

זולק הדקרוק: ולא שתו. ד' בטעם מלעיל (וש):

תפסיד דס"ג

אלוועיד. ופאן פל מן טלב
עלמא מן ענד אללה. זכרג
אלי מצרב אלוועיד. אלדי
כ'ארג אלעספר: ח) ופאן מוסי
אדי כ'רג אלי אלכ'בא. יקום
גמיע אלקום. וונתצבון. כל
אמר ענד באב כ'באיה.
וילתפתון ורא מוסי. אלי
דכ'ולה אלי אלכ'בא: ט) ופאן
מוסי אדי דכל אלכ'בא. ונזל
עמוד אלג'מאם. ויקף עלי

וְקָרָא לוֹ אֶהָל מוֹעֵד וְהָיָה
כָּל-מִבְקֵשׁ יְהוָה יֵצֵא אֶל-
אֶהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר מְחוּץ
לְמַחֲנֶה: וּמֹשֶׁה נָסִיב יָת מִשְׁכְּנָא.
וּפְרָסִיָה לִיה מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא. אַרְחִיק
מִן מִשְׁרִיתָא. וְקָרִי לִיה מִשְׁכַּן בֵּית
אוֹלְפָנָא. וְהוּי כָּל דְּתַבַּע אוֹלְפָן מִן קָדָם
יִי. נְפִיק לְמִשְׁכַּן בֵּית אוֹלְפָנָא. דְּמִבְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא: וְהָיָה כִּצְאָת

מֹשֶׁה אֶל-הָאֶהָל יִקְוּמוּ כָּל-הָעָם וְנִצְבוּ אִישׁ
פֶּתַח אֶהָלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד-בֹּאוֹ
הָאֶהָלָה: וְהוּי. כַּד נִפִּיק מֹשֶׁה לְמִשְׁכְּנָא. קִימִין כָּל עַמָּא.
וּמַתְעַתְדִין. גְּבַר בְּתַרְע מִשְׁכְּנִיָה. וּמִסְתַּכְּלִין אַחֲרֵי מֹשֶׁה. עַד דְּעָלִיל
לְמִשְׁכְּנָא: וְהָיָה כִּבְּא מֹשֶׁה הָאֶהָלָה יֵרֵד עִמּוּד
הָעֲנָן וְעִמָּד פֶּתַח הָאֶהָל וְדַבֵּר עִם-מֹשֶׁה: וְהוּי.
כַּד עָלִיל מֹשֶׁה לְמִשְׁכְּנָא. נְחִית עִמּוּדָא דְּעֲנָנָא. וְקָאִים בְּתַרְע מִשְׁכְּנָא.

— כס"י —

מִן הַמִּחְנֶה לְלֶכֶת אֶל הָאֶהָל: יִקְוּמוּ כָּל
הָעָם. עוֹמְדִים מִפְּנֵי וְאִין יוֹשְׁבִין עַד
שְׁנַתְכֶסָּה מֵהֶם: וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה.
לְשִׁבְחָה. אֲשֶׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שְׁכַר מִבְּטַח.
שְׁהִשְׁכִּינָה תִכְנֵס אַחֲרָיו לְפֶתַח אֶהָלוֹ: ט) וְדַבֵּר
עִם מֹשֶׁה. כְּמוֹ וּמְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. תִּרְגוּמוֹ
וּמַתְמַלֵּל עִם מֹשֶׁה שְׁהוּא כְּבוֹד שְׁכִינָה, כְּמוֹ
(צמדכ ז פט) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי.
וְאִינוּ קוֹרָא מִדְּבַר אֱלֹהֵי. כְּשִׁהוּא קוֹרָא מִדְּבַר

רְחוֹק יְהִיָה בִּינֵיכֶם וּבִינָיו כְּאֶלְפִים אַמָּה
בְּמִדָּה: וְקָרָא לוֹ. וְהָיָה קוֹרָא לוֹ אֶהָל מוֹעֵד.
הוּא בֵּית וְעַד לְמִבְקֵשֵׁי תוֹרָה: כָּל מִבְקֵשׁ
ה'. מִכָּאן לְמִבְקֵשׁ פְּנֵי זָקֵן כְּמִקְבֵּל פְּנֵי
הַשְׁכִּינָה: יֵצֵא אֶל אֶהָל מוֹעֵד. כְּמוֹ יוֹצֵא.
דְּבַר אַחַר וְהָיָה כָּל מִבְקֵשׁ ה' אֶפְלוּ מִלְּאֲכֵי
הַשְּׂרָת כְּשִׁהוּי שׁוֹאֲלִים מְקוֹם שְׁכִינָה,
חֲבָרִיָּהֶם אוֹמְרִים לָהֶם הָרִי הֵיא בְּאֶהָלוֹ
שְׁלִי-מֹשֶׁה: ח) וְהָיָה. לְשׁוֹן הוֹדָה: כִּצְאָת מֹשֶׁה

תפסיר רס"ג

באב אלכ'בא. ויכלם אללה מוסי': י) פאד'א ראי גמיע אלקום עמוד אלג'מאם. ואקף עלי באב אלכ'בא. קאמו אגמעין. וסגד כל אמר עלי באב כ'באיה: יא) ויכלם אללה מוסי' שפאהא. כמא יכלם אלמר צאחבה. וירגע אלי

ומתמלל עם משה: **וְרָאָה כָּל-הָעַם אֶת-עַמּוּד הָעֲנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל-הָעַם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֱלוֹ: וְחֹזֵן כָּל עַמָּא ית עמודא דעננא. קאים בתרע משכנא. וקיימין כל עמא וסגדין. גבר בתרע משכניה: **וַדַּבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פָּנִים אֶל-פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל-הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן נֶעַר לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹד הָאֹהֶל: וּמִמַּלִּיל יי עם משה ממלל עם ממלל.****

רש"י

נאמר לו (שמות לד 3) ועלית בבקר אל הר סיני, לקבל לוחות האחרונות, ועשה שם ארבעים יום, שנאמר בהם (דברים י י) ואנכי עמדתי בהר פנימים הראשונים וגוי, מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון, אמור מעתה אמצעיים היו בכעס. בעשרה בתשרי נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה ובלב שלם, ואמר לו למשה סלחתי בך בך, ומסר לו לוחות אחרונות. וירד והתחיל לצוותם על מלאכת המשכן ועשאוהו עד אהר בניסן, ומשהוקם לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד: **וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה.** תרגומו ותב למשריתא, לפי שהוא לשון הוה, וכן כל הענין. וראה כל העם, וחנון. ונצבו וקיימין. והביטו, ומסתכלין.

פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו, וההדיט שומע מאליו, וכשהוא קורא מדבר משמע שהמלך מדבר עם ההדיט: **וְהִשְׁתַּחֲוּוּ.** לשכינה: **יֵא וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים.** ומתמלל עם משה: **וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה.** לאחר שנדבר עמו, היה משה שב אל המחנה ומלמד לזקנים מה שלמד. והדבר הזה נהג משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר, שהרי בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובשמונה עשר שרף את העגל ודן את החוטאים, ובתשעה עשר עלה, שנאמר (שמות לג 6) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגוי, עשה שם ארבעים יום ובקש רחמים, שנאמר (ד' ט יא) ואתנפל לפני ה' וגוי, ובראש חדש אלול

זולק הדקדוק: **וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה.** התרגום ותאיב ולא ותב, כי הוא דבר הוה תמיד וכל הוה משמש עבר ועתיד וכמו שפירש רש"י בפסוק ככה יעשה איוב. ואל תקשה מלשון המקרא דנקט ושב, כי הו"ו שבראש מהפכו לעתיד. ולא כן אתה אומר בתרגום כי דרכו לפרש:

תפסיד רס"ג

אלעסכר. ופאן כאדמה. יהושע אבן נון שאבא. לא יזול מן אלכ'בא : יב) פקאל מוסי ללה. אנת עאלם באנד קלת לי אצעד הולאי אלקום. ואנת פלם תערפני. במן תבעת' מעי. ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך. ווגדת חציאא ענדי' יג) ואלאן. אן ווגדת חציאא ענדי. ערפני סיידך. חתי אערף בך. לקבל אן אגד חציאא ענדי. ואנציר לשעבך

במא דימליל גוברא עם חבריה. ותאיב למשריתא. ומשומשניה. יהושע בר נון

עולימא. לא עדי מגו משכנא: פ

☪ חמדיטי בספרי תיטן ☪ (שלישי) יב ויאמר

משה אל-יהוה ראה אתה

אמר אלי העל את-העם

הזה ואתה לא הודעתני

את אשר-תשלח עמי

ואתה אמרת ידעתיד

בשם וגם-מצאת חן בעיני: ואמר משה קדם יי. חזי.

דאת. אמר לי אסק ית עמא הדין. ואת לא הודעתני. ית דתשלח

עמי. ואת אמרת רביתך בשום. ואף אשכחתא רחמין קדמי:

ועתה אם-נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא

את-דרךך ואדעך למען אמצא-חן בעיניך

וראה כי עמך הגוי הזה: וכען. אם פען אשכחית רחמין

— כ"י —

הענן וגי' וגם בך יאמינו לעולם: יג ועתה. אם אמת שמצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך, מה שכר אתה נותן למוצאי חן בעיניך: ואדעך למען אמצא חן בעיניך. ואדע בזו מדת תגמולך מה היא מציאת חן שמצאתי בעיניך, ופתרון למען אמצא חן למען אפיר כמה שכר מציאת החן: וראה כי עמך הגוי הזה. שלא תאמר ואעשה אותך לגוי גדול, ואת אלה תעזוב, ראה כי עמך הם מקדם, ואם בהם תמאס, איני סומך

והשתחוה, וסגדין. ומדרשו ודבר ה' אל משה שישוב אל המכה, אמר לו אני בכעס ואתה בכעס, אם בן מי יקרבים: יג ראה אתה אומר אלי. ראה, תן עיניך ולבך על דבריך. אתה אומר אלי וגי' ואתה לא הודעתני וגי', ואשר אמרת לי (שמות כג ט) הנה אנכי שולח מלאך, אין זו הודעה, שאין אני חפץ בה: ואתה אמרת ידעתיד בשם. הכרתיך משאר בני אדם בשם חשיבות, שהרי אמרת לי (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב

תפסיר רס"ג

הדי'ה אלאמה: יד) קאל לה. נורי יסיר מעד אלי' אן אקדד: טו) קאל. אן לם יסיר נורד מענא מן אלאן. פלא תצעדנא מן ההני: טז) ובמא דיא יערף אלאן. אן קד וגדת חציאא ענדד אנא וקומד. אלא במסיר נורד מענא (י"ג: מן אלאן). פנבין אנא וקומד. מן גמיע אלקום. אלדי' עלי' וגה אלארץ: יז) פקאל אללה למוסי. הדיא אלומר אלדי'

קדמך. הודעני כען ית אורח טובך. ואדע רחמך. בדיל דאשכח רחמין קדמך. וגלי קדמך. ארי עמד עמא הדין: **ויאמר פני ילכו והנחתני לד:** ואמר שכינתי תהד ואניח לד: **ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל-תעלנו מזה:** ואמר קדמוהי. אם לית שכינתך מהלכא ביננא. לא תסקננא מבא: **ובמה | יודע אפוא כי-**

מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל-העם אשר על-

פני האדמה: ובמא יתידע הקא. ארי אשכחית רחמין קדמך אנא ועמך. הלא במהך שכינתך עמנא. ויתעבדן לנא פרישן לי

ולעמך. משוניי מכל עמא. דעל אפי ארעא: **פ** פפפפפפ בספרי תימן (רביעי)

ויאמר יהוה אל-משה גם את-הדבר הזה

— כס"י —

הלא בלכתך עמנו. ועוד דבר אחר אני שואל ממך שלא תשרה שכינתך [עוד] על אמות העולם: **ונפלינו אני ועמך.** ונהיה מבדלים בדבר הזה מכל העם, כמו (שמות ט ד) והפלה ה' בין מקנה ישראל וגוי: **יז גם את הדבר הזה.** שלא תשרה שכינתי עוד על אמות העולם, אעשה, ואין דבריו של-בלעם על ידי שרית שכינה, אלא נופל וגלוי עינים, כגון (איז ד יב) ואלי דבר יגנב, שומעין

על היוצאים מכלצי שיתקיימו, ואת תשלום השכר שלי בעם הזה תודיעני ורבותיננו דרשוהו במסכת ברכות (דף 6 ז 6) ואני לישב המקראות על אפניהם ועל סדרם באתי: **יד ויאמר פני ילכו.** בתרגומו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך, כמו (שמו"ב ז יב) ופניך הולכים בקרב: **טו ויאמר אליו.** בזו אני חפץ, כי על ידי מלאך אל תעלנו מזה: **טז ובמה יודע אפוא.** יודע מציאות החן,

תפסיד רס"ג

סאלתה אצנעה איצ'א. לאנד קד ו'גדת חצי'אא ענדי. ושרפת אסמך: יח) קאל. אוריני נורד איצ'א: יט) קאל. אנא אמר גמיע נורי בחצ'רתך. ואנאדי באסם אללה בין ידיך. וארוף מן ארוף. וארתם מן ארתם: כ) קאל. לא תטיק אן תרא נורי. לאנה לא יראה אנסאן פ'חיא.

**אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֲעֲשֶׂה כִּי-
מִצַּאת חֵן בְּעֵינַי וְאֲדַעְךָ
בְּשֵׁם: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. אַף יֵת
פִּתְגָמָא הַדִּין. דְּמַלִּילְתָּא אֲעֵבִיד. אֲרִי
אֲשַׁפְחַתָּא רַחֲמִין קַדְמִי. וְרַבִּיתְךָ בְּשׁוֹם:
וַיֹּאמֶר הָרֵאנִי נָא אֶת-
כְּבוֹדְךָ: וְאָמַר אַחֲזִינִי כְּעַן יֵת יְקַדְךָ:**

**וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲעֵבִיר כָּל-טוֹבִי עַל-
פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ וַחֲנַנְתִּי אֶת-
אֲשֶׁר אַחֲזִין וְרַחַמְתִּי אֶת-אֲשֶׁר אֲרַחֵם: וְאָמַר. אֲנִי
אֲעֵבֵר כָּל טוֹבִי עַל אַפְךָ. וְאֶקְרִי בְשֵׁמָא דִּי קַדְמְךָ. וְאַחֲזִין לְמַן דְּאַחֲזִין.
וְאַרְחִים עַל מִן דְּאַרְחִים: ב וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לְרַאֲתַּ
אֶת-פָּנַי כִּי לֹא-יֵרְאֵנִי הָאָדָם וַחֲיִי: וְאָמַר. לֹא תִכּוֹל
לְמַחְזִי יֵת אִפִּי שְׂכִינְתִּי. אֲרִי לֹא יַחֲזִינֵנִי אֲנָשָׂא וַיִּתְקַיֵּים:**

— רס"י —

זכות אבות, וכסדר זה שאתה רואה אותי מעשף וקורא שלש עשרה מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכירו לפני רחום וחנון יהיו נענין כי רחמי לא כלים: וַחֲנַנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אַחֲזִין. אותן פעמים שארצה לחון: וְרַחַמְתִּי. עת שאחפוץ לרחם. עד כאן לא הבטיחו אלא עתים אענה עתים לא אענה, אבל בשעת מעשה אמר לו (שמות לז י) הנה אנכי כורת ברית הבטיחו שאינן חוזרות ריקם: כ וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל וְגו'. אף בשאעביר כל טובי על פניך איני נותן לך רשות לראות את פני:

על ידי שליח: יט וַיֹּאמֶר הָרֵאנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ. ראה משה שהיה עת רצון ודבריו מקבלים, והוסיף לשאול להראותו מראית כבודו: יט וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲעֵבִיר וְגו'. הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה, שפשונוצרכת לבקש רחמים על ישראל, הזפרת לי זכות אבות, פסביר אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקנה, אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון במערה: וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ. ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכלה

תפסיר רס"ג

כא) קאל אללה. הודי ענדי מוצע. אנתצב עלי אלצואן: כב) פאדיא מד בך נורי. ציירתך פי נקיר אלצואן. וצ'ללת בסחאבי עליך חתי יגוז אוללה: כג) תם אזיל סחאבי חתי תנציר אואכיר נורי. ואואילה למ תרא: לד) א) תם קאל אללה למוסי. אנתת

כא ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על-הצור: ואמר יי. הא אתר מתוקן קדמי. ותתעתד על טנרא: כב והיה בעבר כבדי ושמתיד בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד-עברי: ויהי במעבר יקרי. ואשוינך במערת

טנרא. ואגין במימרי. עלך עד דאעבר: כג והסרתי את-כפי וראית את-אחרי ופני לא יראו: ואעדי ית דברת יקרי. ותחזי ית דבתרי. ודקדמי לא יתחזון: פ

❁ טיב דעני בספרי תוסן ❁

לד ויאמר יהוה אל-משה פסל-לך

כ"ט

דברת יקרי כשאסלק הנהגת כבודי מנגד פניך ללכת משם ולהלך: וראית את אחרי. הראהו קשר של-תפלין: לד פסל לך. הראהו מחצב ספירינזן מתוף אהלו. ואמר לו הפסולת יהיה שלך. ומשם נתעשר משה הרבה: פסל לך. אתה שברת הראשונות. אתה פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות. מתוף קלקול השפחות יצא עליה שם רע. עמד שושבינה וקרע כתבתה. אמר אם יאמר המלך להרגה אומר לו עדיין אינה אשתך. בודק המלך ומצא שלא היה הקלקול אלא מן השפחות. נתרצה לה. אמר לו שושבינה כתוב לה כתבה אחרת. שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך אתה קרעת אותה. אתה קנה לך גיר אחר.

כא הנה מקום אתי. בחר אשר אני מדבר עמך תמיד. יש מקום מוכן לי לצרפך שאטמינך שם שלא תזוק. ומשם תראה מה שתראה. זהו פשוטו. ומדרשו על מקום שהשכינה שם מדבר ואומר המקום אתי. ואינו אומר אני במקום. שהקדוש ברוך הוא מקומו שלעולם ואין עולמו מקומו: כב בעבר כבדי. כשאעבור לפניך: בנקרת הצור. כמו (במדבר טז יז) העיני האנשים ההם תנקר. (משלי ל יז) יקרוה עורבי נחל. (מלכים ב' יט כד) אני קרתי ושתיתי מים. גזרה אחת להם. נקרת הצור ברית הצור: ושכתי כפי. מכאן שנתנה רשות למחבלים לחבל. ותרגומו ואגין במימרי. כנוי הוא לדרך כבוד שלמעלה. שאינו צריך לסוכך עליו בכף ממש: כג והסרתי את כפי. ואעדי ית

שימו הביר (6) פסל-לך. המנהג להטעים הסמ"ך ולהפריד ביניהם.

תפסיד דס"ג

לוּחֵי גוֹהַר כַּאֲלֹאֲוֹלֵיךָ. חֲתִי
אֶכְתֹּב עֲלֵיהֶמָּא. גְּמִיעַ אֶלְכֵּלָאִם.
אֶלְדֵּי כֹאן. עֲלֵי אֶלְלוֹחִין
אֶלְאֹוֹלֵיךָ אֶלְדֵּי כַּסְרֵתְהֶמָּא:
(ב) וְכֹן מִסְתַּעֲדָא לְאֶלְגֵּדָאָה.
וְאֶצְעַד פִּי אֶלְגֵּדָאָה אֵלַי גְּבַל
סִינֵי. וְקֹף לִי תִים עֲלֵי רֵאס
אֶלְגְּבַל: (ג) וְאֶנְסָאן לֹא יֶצְעַד
מֵעַד. וְלֹא יֵרָא אֶנְסָאן פִּי שִׁי
מִן אֶלְגְּבַל. חֲתִי אֶלְגֵּנִם
וְאֶלְבְּקָר לֹא יֵרְעוּן. מִמָּא יֵלִיָּה:
(ד) פְּנַחַת לוּחֵי גוֹהַר כַּאֲלֹאֲוֹלֵיךָ.
וְאֶדְלֵג מוּסִי בְּאֶלְגֵּדָאָה וְצַעַד
אֵלַי גְּבַל סִינֵי. כִּמָּא אִמְרָה

שְׁנֵי-לַחַת אֲבָנִים כְּרֵאשֵׁנִים
וְכַתְּבֵתִי עַל-הַלַּחַת אֶת-
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-
הַלַּחַת הַרְּאשֵׁנִים אֲשֶׁר
שִׁבַּרְתָּ: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. פֶּסֶל לָךְ.
תֵּרִין לוּחֵי אֲבָנִיָּא כְּקִדְמָאִי. וְאֶכְתוּב עַל
לוּחֵיָּא. יָת פִּתְגָמֵיָּא. דִּהוּן. עַל לוּחֵיָּא
קִדְמָאִי דְתִבְרַתָּא: ב וְהִיָּה נֶכּוֹן
לְבַקָּר וְעַלִּית בְּבַקָּר אֶל-
הַר סִינֵי וְנִצַּבְתָּ לִי שֵׁם

עַל-רֵאשׁ הַהָר: וְהוּי זְמִין לְצַפְרָא. וְתִסַּק בְּצַפְרָא לְטוּרָא
דְּסִינֵי. וְתַתְּעַתֵּד קְדָמִי. תִּמְן עַל רֵישׁ טוּרָא: ג וְאִישׁ לֹא-יַעֲלֶה
עִמָּךְ וְגַם-אִישׁ אֶל-יֵרָא בְּכָל-הָהָר גַּם-
הַצֵּאן וְהַבְּקָר אֶל-יֵרְעוּ אֶל-מוֹל הַהָר הַהוּא:
וְאֶנְשׁ לֹא יִסַּק עִמָּךְ. וְאִף אֶנְשׁ לֹא יִתְחַזֵּי בְּכָל טוּרָא. אִף עָנָא
וְתוּרֵי לֹא יֵרְעוּן. לְקַבִּיל טוּרָא הַהוּא: ד וַיִּפְסֹל שְׁנֵי-לַחַת
אֲבָנִים כְּרֵאשֵׁנִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בְּבַקָּר וַיַּעֲלֶה
אֶל-הַר סִינֵי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ

— כס"י —

ב נכון. מִזְמָן: ג וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ.
הַרְּאשֵׁנֹת עַל יְדֵי שְׁהִי בְּתִשׁוּאוֹת
וְקוֹלוֹת וְקַהֲלָה. שְׁלִטָּה בְּהֵן עֵין רְעָה. אֵין
לָךְ מִדָּה יִפָּה מִן הַצְּנִיעוּת:

וְאֵי אֶכְתוּב לָךְ בְּכַתֵּב יְדִי. כֹּן הַמְלִיךְ זֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַשְּׁפָחוֹת אֱלוֹ עֵרֵב רַב,
וְהַשׁוֹשְׁבִין זֶה מֹשֶׁה, אֶרְוֶסְתוֹ שְׁלֵ-הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, לְכַף נֶאֱמַר פֶּסֶל לָךְ:

תפסיר רס"ג

אללה. ואכ"ד' מעה לוחי
אלגוהר: ה) פתגלא אללה
באלג'מאם. ואוקף נורה מעה
הנאד. ונאדא באסם אללה:
ו) פלמא מר נור אללה בין
ידיה. נאדא אללה. אללה
אלטאיק אלרחום אלדאוף.
טויל אלמדהל. פתיר אלפצל
ואלאחסאן: ז) תאפיץ אלפצל
לאלוף. גאפר אלד'נב ואלגרם
ואלכטייה. וברי ולא יברי.

שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: ופסל. תרין
לוחי אבניא בקדמאי. ואקדים משה
בצפרא וסליק לטורא דסיני. כמא
דפקיד יי יתיה. ונסיב בידיה. תרין לוחי
אבניא: ה) וירד יהוה בענן
ויתיצב עמו שם ויקרא
בשם יהוה: ואתגלי יי בעננא.
ואתעתד עמיה תמן. וקרא בשמא די:
ויעבר יהוה | על-פניו

ויקרא יהוה | יהוה אל רחום וחנון ארך אפים
ורב חסד ואמת: ואעבר יי שכניתיה על אפיה וקרא. יי יי.
אלהא רחמנא וחנונא. מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון וקשוט: ד) נצר
חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה
לא ינקה פקד | עון אבות על-בנים ועל-בני

— רס"י —

טוב לעושי רצונו: ז) נצר חסד. שהאדם
עושה לפניו: לאלפים. לשני אלפים דורות:
עון ופשע. עונות אלו הודונות. פשעים אלו
המרדים, שאדם עושה להכעיס: ונקה לא
ינקה. לפי פשוטו משמע, שאינו מותר על
העון לגמרי, אלא נפרע ממנו מעט מעט.
ורבותינו דרשו מנקה הוא לשבים ולא ינקה
לשאין שבים: פקד עון אבות על בנים.
כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, שפבר

כ ויקרא בשם ה'. מתרגמין וקרא בשמא
דה: ו ה' ה'. מדת הרחמים היא, אחת קדם
שיחטא, ואחת אחר שיחטא וישוב: אל. אף
זו מדת רחמים, וכן הוא אומר (תהלים כג ז)
אלי אלי למה עזבתני, ואין לומר למדת הדין
למה עזבתני כך מצאתי במכילתא: ארך
אפים. מאריך אפו ואינו ממחר לפרע, שמא
יעשה תשובה: ורב חסד. לצריכים חסד.
שאין להם זכות כל כך: ואמת. לשלם שכר

זולק הדקדוק: נצר חסד לאלפים. למ"ד השמוש בקמץ וכל שאר לאלפים בפתח (מהר"ב):

שמנו המור (ו) אל רחום. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיד דס"ג

מטאלב בְּדָנוּב אֱלֹאֲבֵא
 מַע אֱלֹבְנִין וְאֵלֶת וְאֵלֶת
 וְאֵלֶת וְאֵבֶע: ח) פֶּאֶסְרַע מוֹסִי.
 וְכִד עֲלִי אֱלֹאֲרִין וְסָגֵד:
 ט) קֹאֵל. אֵן וְגֵדֶת חֲצִיאָא
 עֲנֻדָּד יֵא רַב. יִסִּיר נוֹרָד פִּי מֵא
 בִּינָנָא. אֲדִי הֵם קוּם צֶעֶאב
 אֱלֶרְקֵאב. פֶּאֶגִּיפֶר דְּנִוְבָנָא
 וְכִטֵּאִיאנָא וְאֶצְטִפְנָא: י) קֹאֵל.
 הָאֲנָא עֲאֵהֵד עֵהֵדָא. וְחֵדִיא
 גְּמִיע קוּמָד אֶצְנַע אֶעֱגִיבָאֵת.
 מֵא לֵם יִכְלַק מוֹת לָהֵא. פִּי גְמִיע

בְּנִים עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-

רְבִיעִים: נָטִיר טִיבו לְאֵלֶּפִי דְרִין.
 שְׂבִיק לְעוּיָן. וְלִמְרוּד וְלִחֻבִין. סֶלַח
 לְדִתִּיבִין לְאֹרִיתִיה וְלִדְלָא תִיבִין לֹא
 מְזִפִּי. מִסְעֵר חוּבִי אֶבְהֵן. עַל בְּנִין וְעַל
 בְּנֵי בְנֵי מְרִדִין. עַל דְּרַתְלִיתָאֵי וְעַל דְּרַ
 רְבִיעָאֵי: ח) וְיִמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֹ
 אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וְאוּחֵי מֹשֶׁה.
 וְכִרַע עַל אֶרְעָא וְסִגִּיד: ט) וַיֹּאמֶר

אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ

אֲדֹנָי יִלְדֶ-נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבָּנוּ כִּי עִם-קִשָּׁה-עֲרָף
הוּא וְסִלַּחַת לְעוּנָנוּ וְלִחֲטָאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ: וַיֹּאמֶר.
 אִם כֶּעַן אֲשַׁבְּחִית רַחֲמֵין קְדָמְךָ יְיָ. תִּתְּךָ כֶּעַן שְׂכִינְתָא דֵּי בִּינָנָא. אָרִי

עִם קִשִּׁי קָדָל הוּא. וְתִשְׁבּוּק. לְחֻבְנָא וְלִחֲטָאנָא וְתַחֲסַנְנָא: (שִׁישִׁי)

וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנֹכִי כֹרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל-עַמְּךָ
אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא-נִבְרְאוּ בְּכָל-הָאָרֶץ

— כ"י —

פֶּרֶשׁ בְּמִקְרָא אַחַר (שְׁמוֹת כ ז) לְשׁוּנָאֵי:
 וְעַל רְבִיעִים. דוֹר רְבִיעִי, נִמְצָאת מִדָּה טוֹבָה
 מְרַבָּה עַל מִדַּת פְּרַעֲנוֹת אַחַת לְחִמְשׁ מֵאוֹת.
 שְׂבִימְדָה טוֹבָה הוּא אוֹמֵר נוֹצֵר חֶסֶד לְאֵלֶּפִים:
 ח) וַיִּמְהַר מֹשֶׁה. כְּשֶׁרָאָה מֹשֶׁה שְׂכִינָה
 עוֹבְרַת וְשָׁמַע קוֹל הַקְּרִיאָה, מִיַּד וַיִּשְׁתַּחֲוֶה:
 ט) יִלְדֶ נָא ה' בְּקִרְבָּנוּ. כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּ.

וְזֶלֶק הַדְּקִדּוּק: וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנֹכִי. הַנְּעִימָה בְּנוֹרָן. עֵינִן בְּמִסּוּרַת הַתִּיגָאן פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית
 פֶּסוּק כִּי עֵרוּם אֲנֹכִי וְכֵן בְּפֶרֶשֶׁת וַיְחִי פֶּסוּק הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת:

תפסיר רס"ג

אלעאלם ופי מא בין אלעאלם. וינציר גמיע אלוקים. אלדיי אנת פי מא בינהם. צנע אללה אנא מכיף. אלדיי אנא צאנעה מעד: יא) פאחפיץ מא אנא אמרד בה אליוס. האנא טארד מן בין ידיד. אלעמוריון ואלכנעאנין. ואלחתיין ואלפרויון. ואלחויין ואליוסיון: יב) אחדיר אן תעהד עהדא לאהל אלבלה. אלדיי אנת צאיר אליה. כלא יכוננו והקא פי מא בינד: יג) בל מדאבחהם פאנקציו. ודכאכהם פכסרו.

וּבְכָל-הַגּוֹיִם וּרְאָה כָּל-
הָעַם אֲשֶׁר-אַתָּה בִּקְרַבּוֹ
אֶת-מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי-נֹרָא
הוּא אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:
וְאָמַר. הֲאֵאָנֹכִי גֹזֵר קָיִם. קָדַם כָּל עַמֶּךָ
אֶעֱבִיד פְּרִישׁוֹן. דְּלֹא אֶתְּבָרִיאֻךָ בְּכָל
אֲרֻעָא וּבְכָל עַמְמִיא. וַיַּחֲזִי כָּל עַמָּא.
דְּאֵת בֵּינֵיהוֹן. יָת עוֹבְדֵי דֵי אַרְי דְּחִיל
הוּא. דְּאָנֹכִי עֶבֶד עִמָּךְ:
שָׁמַר-לָךְ אֶת אֲשֶׁר
אֲנֹכִי מַצְוֶיךָ הַיּוֹם הַנֶּנִּי גֵרֶשׁ
מִפְּנֶיךָ אֶת-הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: טר לך. ית דאנא מפקדך יומא דין. האנא
מתריך מן קדמך. ית אמוראי וכנענאי. וחתאי ופרזאי. וחואי ויבוסאי:
שָׁמַר לָךְ פֶּן-תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן-יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ
בְּקִרְבֶּךָ: אסתמר לך. דלמא תגזר קים ליתיב ארעא. דאת עליל
עלה. דלמא יהי לתקלא בינד: כ) כִּי אֶת-מִזְבְּחֹתֶם
תִּתְּצוּן וְאֶת-מִצְבֹּתֶם תִּשְׁבֹּרֹן וְאֶת-אֲשֵׁרֵי
תִּכְרֹתוֹן: ארי ית איגוריהון תתרעון. וית קמתהון תתברון.

— כ"י —

מבדלים בזו מכל האמות, שלא תשרה אמות יש כאן כי הגרששי עמד ופנה שכינתי עליהם: יא את האמורי וגוי. שש מפניהם: יג אשריו. הוא אילן שעובדים

תפסיד דס"ג

וסואריהם תגדעון: יד) ולא תסגוד למעבוד אכיר. לאן אללה אסמה אלמעאקב. והו יקדר עלי' אן יעאקב: טו) פלא תעהד עהדא מע אהל אלבלד. פיסג'ון פי תבע מעבודאתהם. ויד'בחון להא. וידעון בך. פתאכל מן ד'בחה: טז) ותזנוג בניד מן בנאתהם. פתטיג'י בנאתה פי תבע מעבודאתהם. ותטיג'י בניד איצ'א: יז) ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך: יח) וחג אלפטיד אחפצה. סבעה' איאם תאכל פטירא פמא אמרתך. פי וקת

וית אשיריהון תקצצון: יד **כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא:** ארי. לא תסגוד לטעות עממ'א. ארי יי קנא שמיה. אל קנא הוא: טו **פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחריהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחיו:** דלמא תגור קים ליתיב ארעא. ויטעון בתר טעותהון. ויד'בחון לטעותהון.

ויקרוז לך. ותיכול מדבחיהון: טז **ולקחת מבנותיו לבניך וזנו בנותיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן:** ותסב מבנתהון לבנד. ויטעון בנתהון. בתר טעותהון. ויטעין ית בנד. בתר טעותהון: יח **אלהי מסכה לא תעשה לך:** דחלן דמתכא לא תעביד לך: יח **את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש**

— כס"י —

אתה שאין עונש באכילתו, ואני מעלה עליך כמזבח בעבודתם, שמתוך כך אתה בא ולוקח מבנותיו לבניך: יח **חדש האביב.**

אותו: יד קנא שמו. מקנא להפרע ואינו מותר, והו כל לשון קנאה, אוסו בנצחוננו ופורע מעוזביו: טו **ואכלת מזבחיו.** כסבור

תפסיר רס"ג

שהר אלפריד. לאנך כ'רגת פיה
מן מצר: יט) וכל אוול בטן פהו
לי. ומא ד'כרתה מאשיתך. מן
אוואיל אלפקר ואלג'נם:
(כ) ובכר אלחמיר אפדה
בשאה. ואן לם תפדה פאקפה.
וגמיע בכור בניך תפדיהם. ולא
יחצרו בין ידי פרג'א:
(כא) סתה' איאם תכ'דם. ופי
אליום אלסאבע אסבת. חתי
וקת אלחרת' ואלחצ'אד תסבת:

הַאֲכִיב יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם:

יֵת חָגָא דְפִטְרִיא תִטְר. שְׁבַעא יוֹמִין.
תִּיכּוֹל פִּטְרִיא דְפִקִּידְתָךְ. לְזִמֵּן יִרְחֵא
דְאֲבִיבָא. אֲרִי בִירְחֵא דְאֲבִיבָא. נְפִקְתָּא

מִמִּצְרַיִם: וְכֹל-פֶּטֶר רְחֵם לִי

וְכֹל-מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׁוֹר

וְשֵׂה: כֹּל פֶּתַח וְלֶדָא דִּילִי הוּא. וְכֹל

בְּעִירְךָ דְכִרְיִן תִּקְדִּישׁ. בְּכוֹר תּוֹר וְאָמַר:

וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֵׂה

וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעֵרְפֶתוּ כֹל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִפְדֶּה

וְלֹא-יֵרְאוּ פְנֵי רִיקָם: וּבּוֹכְרָא דְחֲמָרָא תִפְרוֹק בְּאִמְרָא. וְאִם

לֹא תִפְרוֹק וְתִקְפִיחַ. כֹּל בּוֹכְרָא דְבִנְךָ תִפְרוֹק. וְלֹא יִתְחַזּוּן קִדְמֵי

רִיקָנִין: כֹּל שֵׁשֶׁת יָמִים תִּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

תִּשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת: שְׁתֵּא יוֹמִין תִּפְלַח.

— רס"ג —

פדיונו קצוב, שנאמר (צמדכ יח טז) ופדיונו מִן
חֲדָשׁ תִּפְדֶּה: וְלֹא יֵרְאוּ פְנֵי רִיקָם. לפי
פשוטו שלמקרא דבר בפני עצמו הוא, ואינו
מוסב על הבכור, שאין במצות בכור ראית
פנים, אלא אזהרה אחרת היא וכשתעלו
לרגל לראות לא יראו פני ריקם, מצוה
עליכם להביא עולת ראית פנים, ולפי מדרש
ברייתא מקרא יתר הוא, ומפנה לגזרה שנה,
ללמד על הענקתו שלעבד עבדי שהיא
חמשה סלעים מכל מין ומין, כפדיון בכור,
במסכת קדושין (דף יז ב): כֹּל בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר
תִּשְׁבֹּת. למה נזכר חריש וקציר, יש
מרבתינו אומרים על חריש שלערב

חֲדָשׁ הַבְּכוֹר, שֶׁהַתְּבוּאָה מִבְּכֹרֶת בְּבִשּׁוּלָה:
יֵת כֹּל פֶּטֶר רְחֵם לִי. באדם: וְכֹל מִקְנֶךָ
תִּזְכֹּר וּגוֹי. וְכֹל מִקְנֶךָ אֲשֶׁר תִּזְכֹּר בְּפֶטֶר שׁוֹר
וְשֵׂה, אֲשֶׁר יִפְטוֹר זָכַר אֶת רְחֻמָּה: פֶּטֶר.
לשון פתיחה, וכן (משלי יז יז) פוטר מים
ראשית מדון. תיז' של תזכר לשון נקבה
היא, מוסב על היולדת: כּוּפֶטֶר חֲמוֹר. ולא
שאר בהמה טמאה: תִּפְדֶּה בְשֵׂה. נותן שה
לכהן, והוא חלין ביד כהן, ופטר חמור מתר
בעבודה לבעלים: וְעֵרְפֶתוּ. עורפו בקופיץ,
הוא הפסיד ממון כהן, לפיכך יפסד ממונו:
כֹּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִפְדֶּה. חמשה סלעים

תפסיד רס"ג

כב) וְחַג אֱלֹאֲסָאֲבִיעַ תִּצְנַעְהָ לָךְ. וְזֶה בַּכּוֹרֵךְ חֲצֵאֵד אֱלֹחֲנִטָה. וְחַג אֱלֹגְמֵעַ. פִּי נְהֵאִיחָה' אֱלֹסְנָה: כג) תִּלְאֲת' מְרָאֵר פִּי אֱלֹסְנָה. יַחְצִיר גְּמִיעַ רִגְאֵלְךָ. בֵּין יָדֵי אֱלֹסִיִּד אֱלֹלָה אֱלֹאֲהָ אֱסֵרָאִיל: כד) פֶּאֲנִי אַקְרִיךְ אֲמָמָא מִן בֵּין יָדֵיךָ. וְאוֹסַע תְּכִימֵךְ. וְלֹא יִגְעֵב אַחַד שְׂוִיא מִן אֲרִצֵּיךָ. אֲדִי צַעֲדַת לְאֱלֹחֵי צוּר בֵּין יָדֵי אֱלֹלָה רַבְּךָ. תִּלְאֲת' מְרָאֵר פִּי אֱלֹסְנָה:

וביזמא שביעאה תנוח. בזרעא ובחצדא

תנוח: כב וְחַג שִׁבְעַת תִּעֲשֶׂה

לָךְ בַּכּוֹרֵךְ קִצִּיר חֲטִים וְחַג

הָאֲסִיף תִּקּוּפַת הַשָּׁנָה:

וְחַגָּא דְשִׁבּוּעֵיָא תִעֲבִיד לָךְ. בַּכּוֹרֵךְ חֲצֵד חֲטִין. וְחַגָּא דְכַנְשָׂא. בְּמִפְקָה דְשִׁתָּא:

כג שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה

יִרְאֶה כָּל-זְכוּרְךָ אֶת-פְּנֵי

הָאָדָם | יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

תלת זמנין בשתא. יתחזון

כָּל זְכוּרְךָ. קָדָם רַבּוֹן עֲלֵמָא יי אֱלֹהָא דְיִשְׂרָאֵל: כד כִּי-אוֹרִישׁ

גוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת-גְּבֻלְךָ וְלֹא-יִחַמְדוּ

אִישׁ אֶת-אֲרִצְךָ בְּעֵלְתֶךָ לִירְאוֹת אֶת-פְּנֵי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: אֲרִי אֶתְרִיךְ עִמָּמִין מִן

— רס"ג —

שהיא מנחה ראשונה הבאה מן החדש שלחטים למקדש, כי מנחת העמר הבאה בפסח מן השעורים היא: וְחַג הָאֲסִיף. בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו לשון הכנסה לבית, כמו (דברים כג ז) וְאֶסְפְּתוּ אֵל תוֹךְ בֵּיתְךָ: תִּקּוּפַת הַשָּׁנָה. שהיא בחזרת השנה, בתחלת השנה הבאה: תִּקּוּפַת. לשון מסבה והקפה: כג כָּל זְכוּרְךָ. כל הזכרים שבה. הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו, ויש מהם שלש פעמים וארבע, לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: כד אוֹרִישׁ. בתרגומו אתרך, וכן (דברים ז ל) הַחֵל רֶשֶׁת, וְכֵן

שביעית הנכנס לשביעית, וקציר שלשביעית היוצא למוצאי שביעית, ללמדך שמוסיפין מחול על הקדש. וכן משמעו, ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת ועבודת ששת הימים שהתרת לך יש שנה שהקציר והקציר אסור, ואין צריך לומר חריש וקציר שלשביעית, שהרי כבר נאמר (ויקרא כג ז) שָׂדֶךְ לֹא תזָרַע וגו' ויש מהם אומרים, שאינו מדבר אלא בשבת, וחריש וקציר שהזכר בו, לומר לך מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קציר העמר, שהוא מצוה ודוחה את השבת: כג בַּכּוֹרֵךְ קִצִּיר חֲטִים. שאתה מביא בו שתי הלחם מן החטים: בַּכּוֹרֵךְ.

תפסיר רס"ג

כה) ולא תדבַח פסחי עלי
 כ'מיר. ולא תבית שחום חגי
 אלי אלג'דאה: כו) ואואיל
 בכור ארצ'ך. תאתי בהא אלי
 בית מקדס אללה רבד. ולא
 תאכל לחמא בלבן: כז) פקאל
 אללה למוסי. אפתב לך
 הדיא אלכלאם. לאן
 בסבבה עהדת מעד הדיא
 אלעהד ומע בני אסראיל:

קדמך. ואפתי ית תחומך. ולא יחמיד
 אנש ית ארעד. במסקך. לאתחזאה קדם
 ״ אלהך. תלת זמנין בשתא:
לא-תשחט על-חמץ
דם-זבחי ולא-ילין לבקר
זבח חג הפסח: לא תבוס על
 חמיע דם פסחי. ולא יביתון לצפרא.
 תרבי נכסת חגא דפסחא:

ראשית בכורי אדמתך
תביא בית יהוה אלהיך לא-תבשל גדי בחלב
אמו: ריש. בכורי ארעד. תיתי. לבית מקדשא די אלהך. לא
תיכלון בשר בחלב: פ (שבועי) ויאמר יהוה אל-משה
כתב-לך את-הדברים האלה כי על-פי |
הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת-ישראל:

— כ"י —

(דכיס ס ס) ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה
 ורמון, ארץ זית שמן ודבש, הוא דבש
 תמרים: לא תבשל גדי. אזהרה לבשר
 בחלב, ושלש פעמים כתוב בתורה אחד
 לאכילה, ואחד להנאה, ואחד לאסור בשול:
 גדי. כל ולד רך במשמע ואף עגל וכבש.
 ממה שהצריך לפרש בכמה מקומות (זכאטיס
 לט י) גדי עזים, למדת שגדי סתם כל יונקים
 במשמע: בחלב אמו. פרט לעוף שאין לו
 חלב אם, שאין אסורו מן התורה אלא
 מדברי סופרים: כז את הדברים האלה.
 ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה:

(זמזכר כח ז) ויורש את האמורי, לשון
 גרושין: והרחבתי את גבליך. ואתה רחוק
 מבית הבחירה ואינך יכול לראות לפני
 תמיד, לך אני קובע לך שלש רגלים הללו:
 ככ לא תשחט וגוי. לא תשחט את הפסח
 ועדן חמץ קים, אזהרה לשוחט או לזרק או
 לאחד מבני החבורה: ולא ילין. כתרגומו.
 אין לינה מועלת בראש המזבח, ואין לינה
 אלא בעמוד השחר: זבח חג הפסח.
 אימוריו, ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים
 ואברים: כו ראשית בכורי אדמתך.
 משבעת המינין האמורים בשבח ארעד

תפסיד רס"ג

כח) פִּאֲקָאָם תִּים עֲנֵד אֱלֹהִים.
אֲרַבְעִין יוֹמָא וְאַרְבַּעִין לַיְלָה.
לֹם יֹאכֵל טַעֲמָא וְלֹם יִשְׁרַב
מֵאָא. וְפִתֵב לֵה עֲלִי אֱלֹהִין.
כָּלֵאָם אֲלַעֲהֵד. וְהִי אֲלַעֲשֵׁר
אֲלִכְלֵמָאָת: כט) פִּלְמָא נָזַל
מוֹסִי מִן גְּבַל סִינִי. וְלוֹחִי
אֲלִשְׁהֲאֵדָה פִי יֵדָה. פִי נִזּוּלָה מִן
אֲלִגְבַּל. וְמוֹסִי לֹם יַעֲלֵם. אֵנָה
קֵד בִּין נֹר וְגֵהָה. חִין פִּלְמָה
אֱלֹהִים: ל) פִּרְאִי הֲרוּן. וְסֵאִיר
בְּנֵי אִסְרָאִיל מוֹסִי. פִּאֲדִי קֵד

וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה. כָּתוּב לְךָ יְת פִּתְגָמִיָּא
הָאֵלִין. אֲרִי. עַל מִימַר פִּתְגָמִיָּא הָאֵלִין.
גְּזֵרִית עֲמָךְ. קִים וְעַם יִשְׂרָאֵל:

בְּה וַיְהִי-שֵׁם עִם-יְהוָה
אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים
לַיְלָה לַחֵם לֹא אָכַל וּמִים
לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב
עַל-הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי
הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים:

וְהָיָה תִמֹן קָדָם יְיָ. אֲרַבְעִין יָמִין וְאַרְבַּעִין לַיְלֹן. לַחֲמָא לָא אָכַל.
וּמִיָּא לָא שָׁתִי. וְכָתַב עַל לֹחֲמֵיָּא. יְת פִּתְגָמֵי קִימָא. עִשְׂרָא פִתְגָמִין:

כֹּט וַיְהִי בְרִדַת מֹשֶׁה מֵהַר סִינִי וּשְׁנֵי לַחַת
הָעֵדוּת בְּיַד-מֹשֶׁה בְּרִדְתוֹ מִן-הַהָר וּמֹשֶׁה
לֹא-יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ: וְהָיָה. פֵּד
נַחַת מֹשֶׁה מִטּוֹרָא דִּסִּינִי. וְתַרְיִן לוֹחֵי סְהֵדוּתָא בְּיַדָּא דְּמֹשֶׁה. בְּמִיחַתִּיה
מִן טּוֹרָא. וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע. אֲרִי סְגִי. זִיו יִקְרָא דְּאִפּוּהִי בְּמִלְלוּתִיה עֲמִיה:
ל וַיֵּרָא אֶהָרָן וְכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מֹשֶׁה וְהִנֵּה
קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהִים: וַחֲזָא אֶהָרָן.

— כִּסִּי —

ידו על פָּנָיו, שְׁנַאֲמַר (שמות לג כג) וְשִׁכַּתִּי כַּפִּי:
לְוַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהִים. בֵּא וְרָאָה, כִּמְהָ
גְּדוּלָה כֹּחָה שְׁלַעֲבָרָה, שְׁעַד שְׁלֵא פִּשְׁטוֹ
יְדִיהֶם בְּעֵבְרָה, מְהוֹ אֹמַר (שמות כד יז) וּמִרְאָה
כְּבוֹד ה' כָּאֵשׁ אוֹכֵלֶת בְּרֹאשׁ הַהָר לְעֵינֵי בְּנֵי

כֹּט וַיְהִי בְרִדַת מֹשֶׁה. כְּשֶׁהֵבִיא לֹחֲוֹת
אֲחֵרוֹנוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים: כִּי קָרַן. לְשׁוֹן
קָרְנִים, שְׁהָאוֹר מִבְּהִיק וּבּוֹלֵט כְּמִין קָרַן.
וּמִהִיכָן וְכֵה מֹשֶׁה לְקָרְנֵי הַהוֹד, רְבוּתִינוּ
אֲמַרו מִן הַמַּעֲרָה, שְׁנַתָּן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

זֶלֶק הַדִּקְדּוּק: כֹּט וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיַד מֹשֶׁה. תִּיבַת וּשְׁנֵי בַאזְלָא וּכ"ה בַּדְּפוּסִים:

תפסיר רס"ג

בין נור וגדה. פכאפו אן
 יתקדמו אליה: לא) חתני דעא
 בהם מוסי. פרגעו אליה. הרון
 וסאיר אשראף אלגמאעה.
 פכלמהם מוסי: לב) ובעד
 דיאלך תקדם סאיר בני
 אסראיל. פאמרדם. בגמיע מא
 כלמה אללה בהא פי גבל סיני:
 לג) פלמא פרגי מוסי מן
 מכאטבתהם. געל עלי וגדה
 ברקעא: לד) וכאן מוסי. אדיא

וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה. וְהָא סְגִי זִיו
 יִקְרָא דְאַפּוּהֵי. וּדְחִילוּ מְלֵאתִי קְרָבָא
 לְוֹתִיָּה: **לֹא וַיִּקְרָא אֲלֵהֶם**
מֹשֶׁה וַיֵּשְׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן
וְכָל־הַנְּשָׂאִים בַּעֲדָה וַיְדַבֵּר
מֹשֶׁה אֲלֵהֶם: וְקָרָא לְהוֹן מֹשֶׁה.
 וְתָבוּ לְוֹתִיָּה. אַהֲרֹן וְכָל רַבְרָבֵי־אֵי
 בְּכַנְשָׁתָא. וּמְלִיל מֹשֶׁה עִמָּהוֹן:
לֵב וַאֲחֵרֵי־כֵן נִגְשׂוּ כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֵּצִיֹּם אֵת כָּל־אִשֶּׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵתּוֹ
בְּהַר סִינַי: וּבַתֵּר כֵּן אֶתִּקְרְבוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּפְקִידְנוֹן. יָת כָּל
 דְּמְלִיל יי. עמיה בטורא דסיני: **לג עפטיר** **וַיִּכַּל מֹשֶׁה מִדַּבֵּר**
אֲתָם וַיִּתֵּן עַל־פָּנָיו מַסּוּהָ: וְשִׂיֵצִי מֹשֶׁה. מְלִמְלָלָא
 עִמָּהוֹן. וַיֵּהֵב עַל אַפּוּהֵי בֵּית אִפִּי: **לד** **וּבָבֹא מֹשֶׁה לְפָנָיו**

— כס"י —

משה, נכנסו בניו שנה להם משה פרקם,
 נסתלקו הם, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר
 לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה
 פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לצדדין, נכנסו כל
 העם שנה להם משה פרקם, נמצא ביד כל
 העם אחר, ביד הזקנים שנים, ביד בני אהרן
 שלשה, ביד אהרן ארבעה וכי כדאיתא
 בעירובין (נד ז): **לג ויתן על פניו מסוה.**
 כתרוממו בית אפי, לשון ארמי הוא בתלמוד
 סוי לבא ועוד בכתבות (פ 6) הוה קא מסוה

ישראל, ולא יראים ולא מודעוועים; ומשעשו
 את העגל, אף מקרני הודו של-משה היו
 מרתיעים ומודעוועים: **לא הנשאים בעדה.**
 כמו נשיאי העדה: **וידבר משה אליהם.**
 שליחותו שלמקום, ולשון הוה הוא כל הענין
 הוה: **לכ ואחרי כן נגשו.** אחר שלמד
 לזקנים, חזר ומלמד הפרשה או ההלכה
 לישראל. תנו רבנן כיצד סדר המשנה, משה
 היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן, שנה לו
 משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל

זולק הדקדוק: **לג ויכל משה.** תיבת משה בזקף וכ"כ אור תורה:

תפסיד דס"ג

דכל בין ידי אללה לזכאטבה.
ינזע אלברקע אלי כרוגה. תים
יכרג ויכלם בני אסראיל.
בגמיע מא יומר בה: לה) חתי
ינציר בני אסראיל וגה מוסי.
אן קד בץ נור וגהה. תים ירד
אלברקע עלי וגהה. אלי וקת
דיכזלה לזכאטבה:

יְהוָה לְדַבֵּר אֵתוּ יִסִּיר
אֶת־הַמִּסֹּהַ עַד־צֵאתוֹ
וַיֵּצֵא וּדְבַר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יַעֲוֶה: וְכִד
עֲלִיל מֹשֶׁה. לְקִדְם יִי לְמַלְלָא עֲמִיָּה.
מַעֲדֵי יַת בֵּית אֲפִי עַד מִפְקִיָּה. וְנִפְיָק.
וּמַמְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יַת דְּמַת־פְּקִד:

לְהַ וְרָאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר
פְּנֵי מֹשֶׁה וְהָשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמִּסֹּהַ עַל־פְּנָיו
עַד־בֹּאוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ: וְחֹזֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת אֲפִי מֹשֶׁה. אָרִי
סָגִי. זִיו יִקְרָא דְאֲפִי מֹשֶׁה. וּמַתִּיב מֹשֶׁה יַת בֵּית אֲפִי עַל אִפּוּהִי. עַד

דעליל למללא עמיה: ס ס ס

קלט פיסוקים סימן חנאל

— רש"י —

מסוה: לז ודבר אל בני ישראל. וראו קרני
ההוד בפניו. וכשהוא מסתלק מהם:
לכ והשיב משה את המסוה על פניו עד
באו לדבר אתו. וכשבא לדבר אתו נוטלו
מעל פניו:

חסלת פרשת כי תשא

לאפה, לשון הבטה, היה מסתכל בה, אף
כאן מסוה בגד הנתן כנגד הפרצוף ובית
העינים, ולכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל
מהם היה נותן המסוה כנגדן ונוטלו בשעה
שהיה מדבר עם ישראל, ובשעה שהמקום
נדבר עמו עד צאתו, ובצאתו יצא בלא

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובני ישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הַפְּטֵרָה דְּכִי תִשָּׂא

במלכים א' סימן י"ח

וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֱלֹהֵיהוּ בַשָּׁנָה
הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לְךָ הִרְאִיה אֶל־אֲחָאָב וְאַתָּנָה
מָטַר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וְהוּא, לִזְמַן יוֹמִין סְגִיאיִן. וּפְתָגְס נְבוֹאָה, מִן
קָדָם יי. הוּא, עִם אֱלֹהֵיה. בַּשָּׁתָא תְּלִיתִיתָא, לְמִימְר. אִיזִיל, אֲתַחְזִי
לְאֲחָאָב. וְאַתָּיִן מָטַרָא, עַל אֲפִי אַרְעָא: ב וַיִּלְךְ אֱלֹהֵיהוּ לְהִרְאוֹת
אֶל־אֲחָאָב וְהִרְעֵב חֲזַק בַּשּׁוֹמְרוֹן: וְאִזִּיל, אֱלֹהֵיה. לְאַתְחַזְּאָה,
לְאֲחָאָב. וְכַפְנָא, תְּקִיף בַּשּׁוֹמְרוֹן: ג וַיִּקְרָא אֲחָאָב אֶל־עַבְדֵיהוּ
אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְעַבְדֵיהוּ הָיָה יָרָא אֶת־יְהוָה מְאֹד: וַקְרָא
אֲחָאָב. לְעוֹבְדֵיה, דְּמִמְנָא עַל בֵּיתָא. וְעוֹבְדֵיה. הוּא דְּחִיל חֲטָאיִן. מִן קָדָם
יי, לַחֲדָא: ד וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזְבֵּל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח
עַבְדֵיהוּ מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחְבִּיֵּאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמַּעְרָה
וְכָל־כָּלָם לָחֶס וּמָיִם: וְהוּא, כַּד קִטְלִית אִיזְבֵּל. ית, נְבִיאֵי דְיי. וּדְבַר
עוֹבְדֵיה, מֵאָה נְבִיאִין. וְאַטְמַרְנוּן. חֲמִשִּׁין גְּבָרָא, בַּמַּעְרָתָא. וְסוֹבְרָנוּן,
בְּלַחְמָא וּבִמְיָא: ה וַיֹּאמֶר אֲחָאָב אֶל־עַבְדֵיהוּ לְךָ בְּאֶרֶץ
אֶל־כָּל־מַעֲיָנֵי הַמַּיִם וְאֵל כָּל־הַנְּחָלִים אוֹלֵי | נְמַצָּא
חֲצִיר וּנְחִיָּה סוּס וּפָרָד וְלוֹא נַכְרִית (כ' מִן־בַּחֲמָה)
מִהַבְּהֵמָה: וְאָמַר אֲחָאָב, לְעוֹבְדֵיה. הֲלִיךְ בְּאַרְעָא, עַל כָּל מְבוּעֵי
מַיָּא. וְעַל, כָּל נְחָלֵיָא. מָאָם, נִשְׁכַּח עֶסְבָּא. וּנְקִיִּים, סוּסוֹן וְכוּדְנוֹן. וְלֹא
נְפִסוּק, מְבַעֲרָא: ו וַיַּחְלְקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לְעֵבֶר־בֵּיה
אֲחָאָב הֲלִיךְ בְּדַרְךְ אֶחָד לְבָדוֹ וְעַבְדֵיהוּ הֲלִיךְ בְּדַרְךְ־אֶחָד
לְבָדוֹ: וּפְלִיגוּ לְהוֹן. ית אַרְעָא, לְמַעַבְר בֵּיה. אֲחָאָב. הֲלִיךְ בְּאוֹרְחָא
חֲדָא, בְּלַחְדוּהֵי. וְעוֹבְדֵיה. הֲלִיךְ בְּאוֹרְחָא חֲדָא, בְּלַחְדוּהֵי:

ז'לק הדקדוק: ב והרעב חזק. הטפחא בתיבת 'חזק' גם בכ"ד גדול: ג ויחביאם. הוי"ו געי:

וַיְהִי עֲבֹדְיָהוּ בַדְרֹךְ וְהִנֵּה אֵלֵיהוּ לְקִרְאתוֹ וַיִּכְרְהוּ
וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו וַיֹּאמֶר הַאֲתָה זֶה אֲדֹנָי אֵלֵיהוּ: וְהוּא עֹבֵדֶיךָ,
אֲזִיל בְּאוֹרְחָא. וְהָא אֵלֵיךָ, לְקַדְמוֹתֶיךָ. וְאַשְׁתְּמוּדְעִיךָ, וּנְפִל עַל אַפּוֹהִי.
וַאֲמַר. הַאֲת דִּין, רַבּוּנֵי אֵלֵיךָ: הַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי לָךְ אֹמֵר
לְאֲדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלֵיךָ: וַאֲמַר לֵיה, אָנָּא. אֲזִיל. אֵימַר לְרַבּוּנְךָ, הָא
אֵלֵיךָ: ט וַיֹּאמֶר מַה חֲטָאתִי כִּי-אַתָּה נִתַּן אֶת-עֲבֹדְךָ
בְּיַד-אַחָאב לְהַמִּיתָנִי: וַאֲמַר, מָא חֲבִית. אָרִי אַת. מָסַר יָת עֲבֹדְךָ.
בְּיַד אַחָאב, לְמַקְטִילִי: ד תִּי | יְהוּה אֱלֹהֶיךָ אִם-יִשְׁ-גָּוִי
וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא-שָׁלַח אֲדֹנָי שָׁם לְבַקְשֶׁךָ וַאֲמָרוּ אִין
וְהַשְׁבִּיעַ אֶת-הַמַּמְלָכָה וְאֶת-הַגָּוִי כִּי לֹא יִמְצְאוּכָּה: קִים
הוּא, יי אֱלֹהֶךָ. אִם אִית עִם וּמַלְכוּ. דְּלֹא שָׁלַח רַבּוּנֵי לְתַמּוּן, לְמַבְעָךְ.
וַאֲמָרוּ, לֹא הוּוּ כָּא. וּמוֹמֵי יָת מַלְכוּתָא, וְיָת עֲמָא. אָרִי, לֹא מְשַׁבַּח לָךְ:
י וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לָךְ אֹמֵר לְאֲדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלֵיךָ: וּכְעֹן,
אַת אֹמֵר. אֲזִיל. אֵימַר לְרַבּוּנְךָ, הָא אֵלֵיךָ: יב וְהִיָּה אֲנִי | אֵלֶיךָ
מֵאַתָּךְ וְרוּחַ יְהוּה | יִשְׁאַף עַל אֲשֶׁר לֹא-אַדְעַ וּבָאתִי
לְהַגִּיד לְאַחָאב וְלֹא יִמְצְאוּךָ וְהִרְגֵנִי וְעֲבֹדְךָ יִרָא
אֶת-יְהוּה מְנַעֲרִי: וַיְהִי. עַד דְּאַנָּא, אֲזִיל מְלוֹתְךָ. וְרוּחָא מִן קָדָם יי
יִשְׁלַנְךָ, לְאַתֵּר דְּלֹא אַדְעַ. וְאַתָּךְ, לְחַוָּאָה לְאַחָאב. וְלֹא יִשְׁכַּחְךָ,
וַיִּקְטֹּלְנִי. וְעֲבֹדְךָ דְּחִיל חֲטָאִין מִן קָדָם יי, מְנַעֲרִי: יג הֲלֹא-הִגַּדְתָּ
לְאֲדֹנָי אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּהַרְגִי אִיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוּה
וְאַחָבָא מְנַבִּיאֵי יְהוּה מֵאַה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ
בְּמַעְרָה וְאֶכְלְכֹלִם לָחֶם וּמִים: הֲלֹא אַתְחִוּא לְרַבּוּנֵי, יָת
דְּעֲבֹדִית. כַּד קִטִּילַת אִיזָבֵל. יָת, נְבִיאֵי דִי. וְאַטְמַרִית מְנַבִּיאֵי דִי, מֵאַה
גְּבָרָא. חֲמִשִּׁין חֲמִשִּׁין גְּבָרָא, בְּמַעְרָתָא. וְסוּבְרַתְנוּן, בְּלַחְמָא וּבְמֵיא:

וְעַתָּה אֲתָה אֹמֵר לֵךְ אֹמֵר לְאֲדֹנֶיךָ הֲנִיחָה אֵלַיְהוּ
 וְהִרְגֵנִי: וּכְעֵן, אֵת אֹמֵר. אִיזִיל. אִימֵר לְרַבּוֹנְךָ, הֵא אֵלַיְהָ. וְיִקְטְלֵנִי:
 וַיֹּאמֶר אֵלַיְהוּ חַי יְהוָה עֲבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי
 הַיּוֹם אֲרֹאֶה אֵלָיו: וְאֹמֵר אֵלַיְהָ. קַיִם הוּא, יֵי עֲבָאוֹת. דְּמִשְׁמִישְׁנָא,
 קְדָמוּהִי. אַרְי יוֹמָא דִּין, אֶתְחַזִּי לֵיהּ: וַיֵּלֶךְ עֲבָדֵיהוּ לְקִרְאֵת
 אַחְאָב וַיַּגִּדְלוּ וַיֵּלֶךְ אַחְאָב לְקִרְאֵת אֵלַיְהוּ: וְאִזְל עוֹבְדֵיהָ.
 לְקַדְמוֹת אַחְאָב, וְחַזִּי לֵיהּ. וְאִזְל אַחְאָב, לְקַדְמוֹת אֵלַיְהָ: וַיְהִי
 כִּרְאוֹת אַחְאָב אֶת-אֵלַיְהוּ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֵלָיו הֲאֵתָה זֶה
 עֹבֵר יִשְׂרָאֵל: וְהוּהּ. כִּד חֲזָא אַחְאָב, יֵת אֵלַיְהָ. וְאֹמֵר אַחְאָב, לֵיהּ.
 הֲאֵת דִּין, עֹבְרֵיהָ דִישְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לֹא עֲכָרְתִּי אֶת-יִשְׂרָאֵל
 כִּי אִם-אֵתָהּ וּבֵית אָבִיךָ בְּעֻזְבְּכֶם אֶת-מַעֲוֹת יְהוָה וַתִּלְךְ
 אַחֲרֵי הַבְּעָלִים: וְאֹמֵר. לָא עֲכָרְתִּי, יֵת יִשְׂרָאֵל. אֵלְהִין אֵת, וּבֵית
 אָבוּךָ. כִּדְשַׁבְּקִתּוּן, יֵת פְּקוּדֵיָא דִּינִי. וְאִזְלִתּוּן, כְּתֵר בְּעֵלְיָא: וַעֲתָה
 שְׁלַח קִבְּץ אֵלַי אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַר הַכְּרִמָּל וְאֶת-
 נְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע-מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וּנְבִיאֵי הָאֲשֵׁרָה
 אַרְבַּע מֵאוֹת אֲכָלֵי שְׁלַחַן אִיזְבֵּל: וּכְעֵן. שְׁלַח כְּנוֹש לֹתִי. יֵת
 כָּל יִשְׂרָאֵל, לְטוֹר כְּרַמְלָא. וְיֵת נְבִיאֵי בְּעֵלְיָא, אַרְבַּע מֵאָה וְחֲמִשִּׁין. וּנְבִיאֵי
 אֲשִׁירָתָא, אַרְבַּע מֵאָה. אֲכָלֵי, פְּתוּרָא דְאִיזְבֵּל: כִּי וַיִּשְׁלַח אַחְאָב
 בְּכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ אֶת-הַנְּבִיאִים אֶל-הַר הַכְּרִמָּל:
 וַשְׁלַח אַחְאָב, בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּכְנֵשׂ יֵת נְבִיאֵי שְׁקֵרָא, לְטוֹר כְּרַמְלָא:
 כִּי וַיִּגֵּשׁ אֵלַיְהוּ אֶל-כָּל-הָעָם וַיֹּאמֶר עַד-מָתַי אַתֶּם
 פֹּסְחִים עַל-שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים אִם-יְהוּהָה הָאֱלֹהִים לָכֵן
 אַחֲרָיו וְאִם-הַבַּעַל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא-עָנּוּ הָעָם אֹתוֹ דְּבַר:
 וּקְרִיב אֵלַיְהָ, לֹת כָּל עַמָּא. וְאֹמֵר, עַד אִמְתִּי. אֶתּוּן פְּלִיגִין, לְתַרְתִּין

פִּלְגֹן. הֲלֹא יי הוא אֱלֹהִים, פִּלְחוּ קְדְמוֹהִי בַלְחֻדוֹהִי. וּלְמֵא אֲתוֹן טָעַן
בְּתַר בַּעֲלָא, דְּלִית בִּיהַ עָרוּךְ. וְלֹא אֲתִיבּוּ עִמָּא. יְתִיב, פִּתְגָם:
כִּב וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶוּ אֶל-הָעַם אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא לִיהוֹה
לְבִדִּי וְנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים אִישׁ: וַאֲמַר
אֵלֵיהֶ, לְעִמָּא. אָנָּא. אִשְׁתְּאַרִית נְבִיא. קָדַם יי, בַּלְחֻדִּי. וְנְבִיא בַּעֲלָא.
אַרְבַּע מֵאָה וְחֲמִשִּׁין, גְּבַרְא: כִּב וַיִּתְּנוּ-לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחָרוּ
לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד וַיִּנְתְּחֻהוּ וַיִּשְׂימוּ עַל-הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא
יִשְׂימוּ וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה | אֶת-הַפָּר הָאֶחָד וְנִתְתִּי עַל-הָעֵצִים
וְאִשׁ לֹא אֲשִׂים: וַיִּתְּיָבוּן לָנָּא, תְּרִין תּוֹרִין. וַיִּבְחָרוּן לְהוֹן תּוֹרָא חַד,
וַיְהִדְמִינִיה. וַיִּשׁוּן, עַל אֶעֱיָא. וְאִשְׁתָּא, לֹא יִשׁוּן. וְאָנָּא. אֶעֱבִיד, ית תּוֹרָא
חַד. וְאֲתִין, עַל אֶעֱיָא. וְאִשְׁתָּא, לֹא אֲשׁוּי: כִּב וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם
אֱלֹהֵיכֶם וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם-יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-
יַעֲנֶה בְּאִשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל-הָעַם וַיֹּאמְרוּ טוֹב
הַדְּבָר: וַתִּקְרוּן, בְּשׁוֹם טְעוּתְכוֹן. וְלֹא תַתְּעִנוּן, מִן קָדַם דְּלִית בְּהוֹן
עָרוּךְ. בְּרַם אָנָּא אֶצְלִי, בְּשִׁמָּא דִּי. וַיִּשְׁלַח מִיִּמְרִיה, וַיַּחֲתִי אִשְׁתָּא. אָרִי
יי, הוּא אֱלֹהִים. וְאֲתִיב כָּל עִמָּא. וַאֲמַרוּ, תְּקִין פִּתְגָמָא: כִּב וַיֹּאמֶר
אֵלֵיהֶוּ לְנְבִיאֵי הַבַּעַל בְּחָרוּ לָכֶם הַפָּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ
רֵאשִׁנָּה כִּי אַתֶּם הָרַבִּים וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאִשׁ לֹא
תִשְׂימוּ: וַאֲמַר אֵלֵיהֶ, לְנְבִיאֵי בַּעֲלָא. בְּחָרוּ לָכוֹן. תּוֹרָא חַד, וְעִבִידוּ
קְדֻמוֹתָא. אָרִי אֲתוֹן, סְגִיאִין. וַתִּקְרוּן, בְּשׁוֹם טְעוּתְכוֹן. וְאִשְׁתָּא, לֹא
תִשׁוּן: כִּב וַיִּקְחוּ אֶת-הַפָּר אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ
בְּשֵׁם-הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד-הַצֹּהָרִים לְאֹמֶר הַבַּעַל עֲנֵנוּ
וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: וְנִסְיָבוּ.
יַת תּוֹרָא דִּיהַב לְהוֹן, וְעִבְדוּ. וַקְרוּ בְּשׁוֹם בַּעֲלָא. מְצַפְרָא וְעַד עַדן טִיְהָרָא

וְזֶלְק הַדְּקֻדִין: כִּב הַצֹּהָרִים. הַה"א בְּגַעִיא וְכֵן כִּלְהוּ בְּצֹהָרִים, הַצֹּהָרִים, דְּכוּוּתִיה:

לְמִימְרָא, בְּעֵלְא עֲנִינָא. וְלִית קַל, וְלִית דְּעֵנִי. וּמִשְׁתַּטְּן. עַל אִיגוֹרָא,
 דְּעֵבֵד: כִּי וַיְהִי בַצְּהָרִים וַיְהִתֵּל בָּהֶם אֱלֹהֵהּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ
 בְּקוֹל-גְּדוֹל כִּי-אֱלֹהִים הוּא כִּי-שִׁיחַ וְכִי-שָׁיַג לוֹ וְכִי-דָרַךְ
 לוֹ אוֹלֵי יִשְׁנָן הוּא וַיִּקְוֶן: וַהֲוֵה בְּעֵדוֹן טִיהָרָא, וְחִייד בְּהוֹן אֱלֹהֵהּ.
 וַאֲמַר קְרוּ בְּקַל רַב אַרְי אַתְוֹן אֲמַרִין, דְּחֻלָּא הוּא. דְּלִמָּא שׁוֹעֵי לֵיה, אוֹ
 אֲשַׁתְּדַפָּא אֲשַׁתְּדִיף. אוֹ אֹרְתָא, הָוֵה לֵיה. אוֹ דְּלִמָּא דְּמוֹךְ הוּא, וַיִּתְעַר:
 כִּי וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בְּחַרְבוֹת
 וּבְרַמְחִים עַד-שִׁפְךְ-דָּם עֲלֵיהֶם: וְקְרוּ, בְּקַל רַב. וְאַתְהֶמְמוּ,
 כְּנִמוּסִיהוֹן. בְּסִיפִין, וּבְרַמְחִין. עַד דְּאֲשַׁתְּפִיךְ דְּמָא, עֲלֵיהוֹן: כִּי וַיְהִי
 כְּעֵבֵר הַצְּהָרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמְּנַחָה וַאֲיִן-קוֹל
 וַאֲיִן-עֲנָה וַאֲיִן קָשָׁב: וַהֲוֵה, כְּמַעְבַּר טִיהָרָא. וְאַשְׁתַּטְּיֵאוּ. עַד, לְמַסַּק
 מִנְחָתָא. וְלִית קַל וְלִית דְּעֵנִי, וְלִית דְּמַצִּית: לֹא וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהּ לְכָל-
 הָעַם גִּשׁוּ אֵלַי וַיִּגְשׁוּ כָל-הָעַם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת-מִזְבַּח
 יְהוָה הַהָרוּס: וַאֲמַר אֱלֹהֵהּ לְכָל עַמָּא, קְרוּבוּ לִוְתִי. וְקְרוּבוּ כָל עַמָּא,
 לְוְתִיהָ. וּבִנְאָ יֵת מִדְּבַחָא דִּי, דְּהָוֵה מְפָגָר: לֹא וַיִּקַּח אֱלֹהֵהּ שְׁתֵּים
 עֶשְׂרֵה אַבְנִים כְּמִסְפַּר שְׁבַטֵי בְנֵי-יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר-
 יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ: וְנִסִּיב אֱלֹהֵהּ. תַּרְתֵּא
 עֶסְרִי, אַבְנֵיָא. כְּמִנִּין, שְׁבַטֵי בְנֵי יַעֲקֹב. דְּהָוֵה פִּתְגָמָא דִּי עֲמִיָה, לְמִימְרָא
 יִשְׂרָאֵל, יְהִי שְׁמֶךָ: לֵב וַיִּבְנֶה אֶת-הָאֲבָנִים מִזְבַּח בְּשֵׁם יְהוָה
 וַיַּעַשׂ תְּעֵלָה כְּבֵית סְאֲתִים זֶרַע סָבִיב לְמִזְבַּח: וּבִנְאָ יֵת
 אַבְנֵיָא. מִדְּבַחָא, בְּשֵׁמָא דִּי. וְעֵבֵד מְזַקְתָּא. כְּבֵית, סְאֲתִין זֶרַעָא. סְחוֹר
 סְחוֹר, לְמִדְּבַחָא: לֵב וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת-הַפָּר
 וַיִּשֶׂם עַל-הָעֵצִים: וְסִדֵּר, יֵת אַעֲיָא. וְהַדִּים, יֵת תּוֹרָא. וְשׁוּי, עַל
 אַעֲיָא: לֵב וַיֹּאמֶר מְלָאוּ אַרְבָּעָה כַּדִּים מִיָּם וַיַּעֲקוּ עַל-

זֶלַק הַדְּקָדוּק: + וַיַּעֲקוּ. בַּגְעִיָא, וְהַשּׁוּא נַע:

העלה ועל-העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו
וישלשו: ואמר. מלו ארבעא כדין, מיא. ואריקו על עלתא, ועל
אעיא. ואמר תנו, ותנו. ואמר תליתו, ותליתו: לה וילכו המים
סביב למזבח וגם את-התעלה מלא-מים: ואזלו מיא. סחור
סחור, למדבחא. ואף ית מזקתא, מלא מיא: לו ויהי | בעלות
המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי אברהם
יצחק וישראל היום יודע כי-אתה אלהים בישראל ואני
עבדך (כ' ובדברך) ובדברך עשיתי את כל-הדברים
האלה: והוה, במסק מנחתא. וקריב. אליה נביא, ואמר. יי. אלהיה
דאברהם, יצחק וישראל. יומא דין יתידע. ארי את יי. דשכינתך שריא
בישראל, ואנא עבדך. ובפתגמך עבדית. ית כל פתגמיא, האלין:
לו ענני יהוה ענני וידעו העם הוה כי-אתה יהוה
האלהים ואתה הסבת את-לבם אחרנית: קביל צלותי
יי באישתא, קביל צלותי במטר. וידעון עמא הדין, במעבדך
להון נסא. ארי את, יי אלהים. ואת ברחמתך יתהון משתאיל להון
במימך, לאתבותהון לדחלתך. ואנון. יהבו ית לפהון, פליג:
לה ותפל איש-יהוה ותאכל את-העלה ואת-העצים ואת-
האבנים ואת-העפר ואת-המים אשר-בתעלה לחכה:
ונפלת אישתא, מן קדם יי. ואכלת ית עלתא, וית אעיא. וית אבניא,
וית עפרא. וית מיא דבמזקתא, לחיבת: לט וירא כל-העם ויפלו
על-פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא
האלהים: וחזא, כל עמא. ונפלו, על אפיהון. ואמרו. יי, הוא אלהים.
יי, הוא אלהים: מ ויאמר אליהו להם תפשו | את-נביאי
הבעל איש אל-ימלט מהם ויתפשו ויורדו אליהו

זולק הרקדוק: מ ויתפשו. הוי"ו בגעיא:

אַל-נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֶם שָׁם: וַאֲמַר אֵלֶיהָ, לְהוֹן. אַחֲדוּדוּ, ית נְבִיִּי
 בַעֲלָא. אַנְשׁ. לָא יִשְׁתַּיִזב מְנַהוֹן, וְאַחֲדוּנוּן. וְאַחֲתִינוּן אֵלֶיהָ, לְנַחֲלָא
 דְקִישׁוֹן. וְנַבִּיסְנוּן, תַּמּוּן: ^{מא} וַיֹּאמֶר אֵלֶיהוּ לְאַחָאָב עֲלֵה אֲכַל
 וּשְׂתָה כִּי-קוֹל הַמּוֹן הַגָּשָׁם: וַאֲמַר אֵלֶיהָ, לְאַחָאָב. סָק, אֲכוּל
 וְאַיִשְׁתָּ. אַרִי קָל, אַתְרַגוּשְׁת מְטָרָא: ^{מב} וַיַּעֲלֶה אַחָאָב לְאֲכַל
 וּלְשִׁתוֹת וְאֵלֶיהוּ עָלָה אֶל-רֹאשׁ הַכְּרַמִּל וַיִּגְהַר אֲרֻעָה
 וַיִּשֶׁם פָּנָיו בֵּין (כ' ברכו) בְּרַכְיוֹ: וּסְלִיק אַחָאָב, לְמִיכַל וּלְמִשְׁתֵּי.
 וְאֵלֶיהָ. סְלִיק לְרִישׁ כְּרַמְלָא, וּגְחִין עַל אַרְעָא. וְשׁוּי אַפּוּהֵי, בֵּין כְּרַבּוּהֵי:
^{מג} וַיֹּאמֶר אֶל-נַעֲרוֹ עֲלֵה-נָא הַבֵּט דְרַדְדֵיִם וַיַּעַל וַיִּבֹט
 וַיֹּאמֶר אֵין מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֶׁב שְׁבַע פְּעָמִים: וַאֲמַר
 לְעוֹלִימִיָה. סָק כְּעֵן סָכִי, לְאוֹרַח מְעַרְבָא. וּסְלִיק, וּסְכָא. וַאֲמַר, לִית
 מְדַעַם. וַאֲמַר, תּוּב, שְׁבַע זְמַנִּין: ^{מד} וַיְהִי בְשִׁבְעֵית וַיֹּאמֶר הִנֵּה-
 עַב קִטְנָה כְּכַף-אִישׁ עֲלָה מִים וַיֹּאמֶר עֲלֵה אָמֹר אֶל-
 אַחָאָב אֶסֶר וְרָד וְלֹא יַעֲרֹכָה הַגָּשָׁם: וַהֲוֵה, בְּזַמְנָא
 שְׁבִיעֵיתָא. וַאֲמַר, הָא עֲנָנָא. זְעִירָא כְּפִסְת יַד גְּבַר, סְלִקָא מִמְעַרְבָא.
 וַאֲמַר, סָק אִימַר לְאַחָאָב, אֲזַדְרוּ וְחוֹת. וְלֹא יַעֲבֹבְנָד, מְטָרָא:
^{מה} וַיְהִי | עַד-כֹּה וְעַד-כֹּה וְהַשְּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ
 וַיְהִי גָשָׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחָאָב וַיִּלְךְ יִזְרַעְאֵלָה: וַהֲוֵה, עַד
 דְּמִזְדְּרוּ וְנַחֲתִית. וּשְׁמִיָא אַתְחַפִּיאוּ, עֲנַנִּין וְרוּחָא. וַהֲוֵה מְטָר, סְגִי. וּרְכִיב
 אַחָאָב, וַאֲזַל לְיִזְרַעְאֵל:

(גְּאֵלְנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי עֲבָאוֹת, שְׁמִיָה. קְדִישָׁא, דְיִשְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבחה, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבַרַךְ הוּא לְעָלַם,
 וּלְעָלְמֵי עֲלַמְיָא:

זולק הדקדוק: מה התקדורו. הר"א געי: